

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Кафедра технологічної та професійної освіти

«До захисту допускаю»
завідувач кафедри технологічної
та професійної освіти
доктор педагогічних наук, професор
_____ Леонід ОРШАНСЬКИЙ

«_____» _____ 2025 р.

**ВИВЧЕННЯ ШКОЛЯРАМИ ОСНОВ ПЕРУКАРСЬКОГО
МИСТЕЦТВА НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ В СТАРШИХ КЛАСАХ**

Спеціальність: 014.10 «Середня освіта (Технології)»

Магістерська робота

на здобуття кваліфікації – *вчитель технологій, вчитель інформатики*

Автор роботи: Шмега Олена Василівна

_____ *підпис*

Науковий керівник: канд. пед. наук,
доцент Мельник Галина Миколаївна

_____ *підпис*

Дрогобич, 2025

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Зав. кафедрою

(підпис)

24.10.2024 р.

(дата)

Завдання на підготовку магістерської роботи

1. Тема: «Вивчення школярами основ перукарського мистецтва на уроках технологій в старших класах».

2. Керівник – канд. пед. наук, доцент Мельник Галина Миколаївна.

3. Студент – Шмега Олена Василівна.

4. Перелік питань, що підлягають висвітленню у кваліфікаційній роботі:

1. Розкрити теоретичні засади формування перукарських навичок в освітньому процесі.

2. Здійснити аналіз навчальної програми з технологій (модуль «Краса та здоров'я») у контексті залучення школярів до перукарського мистецтва.

3. Розкрити методи та засоби навчання учнів основам перукарського мистецтва на уроках технологій.

4. Розробити методичні рекомендації щодо навчання школярів основам перукарського мистецтва.

5. Розробити дидактичне забезпечення занять (план-конспект уроку, комплект тестових завдань).

5. Список рекомендованої літератури:

1. Горбатюк Н.А., Зінченко О.І., Откидач Г.І. Основи перукарської справи: підруч. Київ: Грамота, 2020. 258 с.

2. Грищенко О.О. Інноваційні технології у професійній підготовці майбутніх перукарів: навч.-метод. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: УМО НАПН України, 2014. 140 с.

3. Кравченко І.І. Методика професійної підготовки майбутніх перукарів в умовах коледжу: метод. рек. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 275 с.

4. Пантій В.Г. Перукарська справа: підруч. для проф.-техн. навч. закл. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Київ: Ред. журн. «Перукар», 2009. 274 с.

5. Піддячий М.І. Підготовка старшокласників до професійної діяльності в умовах профільного навчання: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2008. 228 с.

6. Етапи підготовки роботи:

№	Назва етапу	Термін виконання	Термін звіту перед керівником, кафедрою
1.	Вивчення й аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури; визначення вихідних положень дослідження (об'єкт, предмет, методи); формування мети; постановка завдань.	до 03.12.2024 р.	17.12.2024 р.
2.	Підготовка 1-го розділу роботи	до 15.04.2025 р.	25.04.2025 р.
3.	Підготовка 2-го розділу роботи.	до 16.09.2025 р.	24.09.2025 р.
4.	Формування висновків. Оформлення роботи.	до 28.10.2025 р.	31.10.2025 р.
5.	Перевірка роботи на плагіат	до 14.11.2025 р.	21.11.2025 р.
6.	Попередній захист роботи і рецензування.	до 24.11.2025 р.	28.11.2025 р.

7. Дата видачі завдання – 24.10.2024 р.

8. Термін подачі роботи керівнику – 07.11.2025 р.

9. З вимогами до виконання роботи і завданням ознайомлений

(підпис студента)

10. Керівник _____.

ЗАХИСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Тема: «Вивчення школярами основ перукарського мистецтва на уроках технологій в старших класах».

Оцінка за стобальною шкалою: _____

Оцінка за національною чотирибальною шкалою: _____

Коротка мотивація оцінки захисту:

дата

Голова ЕК _____
підпис

прізвище та ініціали

Секретар ЕК _____
підпис

прізвище та ініціали

АНОТАЦІЯ

Студентка – Шмега Олена Василівна.

Тема роботи: «Вивчення школярами основ перукарського мистецтва на уроках технологій в старших класах».

У магістерській роботі розкрито теоретичні засади формування перукарських навичок в освітньому процесі, зокрема досліджено історичний аспект розвитку перукарського мистецтва та його місце в сучасній культурі, здійснено аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду з питань дослідження виховних можливостей перукарського мистецтва. Здійснено аналіз навчальної програми з технологій (модуль «Краса та здоров'я») у контексті залучення старшокласників до перукарського мистецтва. Розкрито методи та засоби навчання учнів основам перукарського мистецтва на уроках технологій; розроблено методичні рекомендації щодо навчання школярів основам перукарського мистецтва. Розроблено дидактичне забезпечення занять (план-конспект уроку, комплект тестових завдань). Результати дослідження можуть бути використані вчителями технологій для планування та проведення уроків з технологій у старших класах за навчальним модулем «Краса та здоров'я».

ANNOTATION

Student – Shmeha Olena Vasylivna.

The topic of the work: «Studying the basics of hairdressing by schoolchildren in technology lessons in high school».

The master's thesis reveals the theoretical foundations of the formation of hairdressing skills in the educational process, in particular, the historical aspect of the development of hairdressing and its place in modern culture is investigated, and domestic and foreign experience in the study of the educational possibilities of hairdressing is analyzed. The technology curriculum (module «Beauty and Health») is analyzed in the context of involving high school students in hairdressing. Methods and means of teaching students the basics of hairdressing in technology lessons are revealed; methodological recommendations for teaching schoolchildren the basics of hairdressing have been developed. Didactic support for classes has been developed (lesson plan, set of test tasks). The results of the study can be used by technology teachers to plan and conduct technology lessons in high school according to the educational module «Beauty and Health».

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ	
ПЕРУКАРСЬКИХ НАВИЧОК В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	8
1.1. Історичний аспект розвитку перукарського мистецтва та його місце в сучасній культурі	8
1.2. Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду з питань дослідження виховних можливостей перукарського мистецтва	17
1.3. Перукарське мистецтво як засіб естетичного та творчого розвитку особистості	22
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКЛАДАННЯ	
ПЕРУКАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ	27
2.1. Аналіз навчальної програми з технологій (модуль «Краса та здоров'я») у контексті залучення школярів до перукарського мистецтва	27
2.2. Методи та засоби навчання учнів основам перукарського мистецтва на уроках технологій	30
2.3. Методичні рекомендації щодо навчання школярів основам перукарського мистецтва	36
2.4. Поширений план-конспект комбінованого уроку на тему «Перукарські інструменти та матеріали»	42
2.5. Педагогічний контроль навчальних досягнень учнів з основ перукарського мистецтва (набір тестових завдань)	50
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний світ стрімко розвивається, і разом із ним зростають вимоги до компетентностей випускників загальноосвітніх шкіл. Окрім академічних знань, молоді люди потребують практичних навичок, які допоможуть їм у подальшому житті та професійному самовизначенні. Уроки технологій є ідеальним середовищем для набуття таких знань, оскільки вони поєднують теоретичну підготовку з практичним досвідом учнів. Проте зміст шкільних програм часто не встигає за динамікою ринку праці, що призводить до відсутності у школярів розуміння основ сучасних професій. Однією з таких галузей, яка стрімко розвивається, є індустрія краси, відтак включення до навчальної програми з технологій [28] навчального модуля «Краса та здоров'я», засвоєння якого передбачає ознайомлення школярів з основами перукарського мистецтва може стати важливим елементом профорієнтаційної роботи, естетичного виховання та розвитку креативних здібностей старшокласників. Це не лише підготує їх до свідомого вибору майбутньої професії, а й дасть корисні практичні навички, необхідні у повсякденному житті.

Незважаючи на очевидну користь від ознайомлення старшокласників із основами різних професій на уроках технологій, зокрема перукарською майстерністю, існує ряд проблем. По-перше, спостерігається відсутність розроблених методик для викладання основ перукарства на уроках технологій. По-друге, недостатній рівень підготовки вчителів до викладання перукарської майстерності. По-третє, матеріально-технічна база закладів освіти часто є застарілою або відсутньою, що не дозволяє проводити практичні заняття з використанням сучасного обладнання та інструментів. Таким чином, виникає суперечність між потребою старшокласників в отриманні сучасних практичних навичок та відсутністю відповідного методичного забезпечення у системі шкільної освіти.

З огляду на вищезазначені міркування, було обрано тему магістерської роботи **«Вивчення школярами основ перукарського мистецтва на уроках технологій в старших класах».**

Мета магістерської роботи полягає у дослідженні теоретичних та організаційно-методичних засад навчання школярів основам перукарського мистецтва на уроках технологій.

Об'єктом дослідження виступає процес вивчення основ перукарського мистецтва учнями старших класів на уроках технологій.

Предмет дослідження – зміст, форми та методи навчання старшокласників основам перукарського мистецтва на уроках технологій.

Завдання роботи:

1. Розкрити теоретичні засади формування перукарських навичок в освітньому процесі.
2. Здійснити аналіз навчальної програми з технологій (модуль «Краса та здоров'я») у контексті залучення школярів до перукарського мистецтва.
3. Розкрити методи та засоби навчання учнів основам перукарського мистецтва на уроках технологій.
4. Розробити методичні рекомендації щодо навчання школярів основам перукарського мистецтва.
5. Розробити дидактичне забезпечення занять (план-конспект уроку, комплект тестових завдань).

Теоретичне значення роботи: досліджено теоретичні основи формування перукарських навичок школярів на уроках технологій, а також розкрито особливості організації та методики проведення уроків з навчального модуля «Краса та здоров'я», орієнтованого на ознайомлення старшокласників з основами перукарського мистецтва.

Практичне значення роботи: результати дослідження можуть бути використані вчителями технологій для планування та проведення уроків з технологій у старших класах за навчальним модулем «Краса та здоров'я». Використання запропонованих у роботі методичних рекомендацій, плану-конспекту уроку, тестових завдань та практичних вправ дасть змогу підвищити ефективність навчання школярів основам перукарського мистецтва.

Апробація результатів: виступ на XII Міжнародній науково-практичній конференції студентів та викладачів ФФМЕІТ «Актуальні проблеми сучасної науки» з доповіддю на тему: «Шлях перукарського мистецтва крізь віки: традиції, трансформації, новітні течії» (Матеріали XII-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної науки». Дрогобич: РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2025. С. 542–545).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПЕРУКАРСЬКИХ НАВИЧОК В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

1.1. Історичний аспект розвитку перукарського мистецтва та його місце в сучасній культурі

Культура догляду за волоссям є фундаментальним елементом людської цивілізації, що охоплює естетичні, соціальні та ритуальні аспекти. Зачіска та маніпуляції з волоссям слугують дзеркалом суспільних уявлень про ідеали тіла, краси та гендерні ролі [7].

Волосся функціонує як потужний невербальний «текст», який людина свідомо чи підсвідомо транслює оточуючим. Це засіб самовираження та інструмент соціальної взаємодії [20]. Зокрема, у підлітковому віці, зазначає О. Коваленко, зачіска перетворюється на ключовий елемент експериментів з ідентичністю та пошуку власного «я». Яскраве фарбування, поголені скроні, дреди чи афрокосички стають маніфестом індивідуальності, приналежності до субкультур або викликом загальноприйнятим нормам [12].

У сучасному суспільстві волосся давно вийшло за межі простого фізичного атрибута. Воно стало частиною візуального образу особистості. Через вибір стилю, кольору чи форми зачіски ми розповідаємо свою історію, демонструємо свою позицію, заявляємо про належність до певної спільноти, або ж просто реалізуємо творчий потенціал у власному неповторному стилі.

Протягом століть волосся виконувало не тільки декоративну функцію, але й несло глибоке символічне навантаження, слугуючи чітким ідентифікатором віку, статі, соціального статусу та етнічної приналежності.

Перукарське мистецтво, зародившись як утилітарне ремесло, з часом еволюціонувало в самостійний художній та комунікативний простір. Воно майстерно поєднує вікові традиції, динамічні модні тенденції та інноваційні технології, відображаючи постійну взаємодію між індивідуальним самовираженням та колективними культурними цінностями [15].

Історія перукарського мистецтва сягає корінням у глибоку давнину, демонструючи, як догляд за волоссям і зачіски відображали соціальні норми та культурні цінності різних цивілізацій. Уже в Давньому Єгипті зачіска слугувала чітким маркером соціальної ієрархії: заможні верстви населення носили вишукані перуки, виготовлені з дорогих матеріалів та оздоблені золотом, тоді як раби мусили мати поголені голови (рис. 1.1) [20].

Рис. 1.1. Види жіночих зачісок у Стародавньому Єгипті

У Стародавній Греції та Римі мистецтво створення зачісок набуло особливого значення. Тут працювали спеціальні майстри, відомі як «*tonsor*», які не лише створювали актуальні модні образи, але й мали певний соціальний вплив. Зачіска перетворилася на важливий простір для індивідуального самовираження (рис. 1.2) [20].

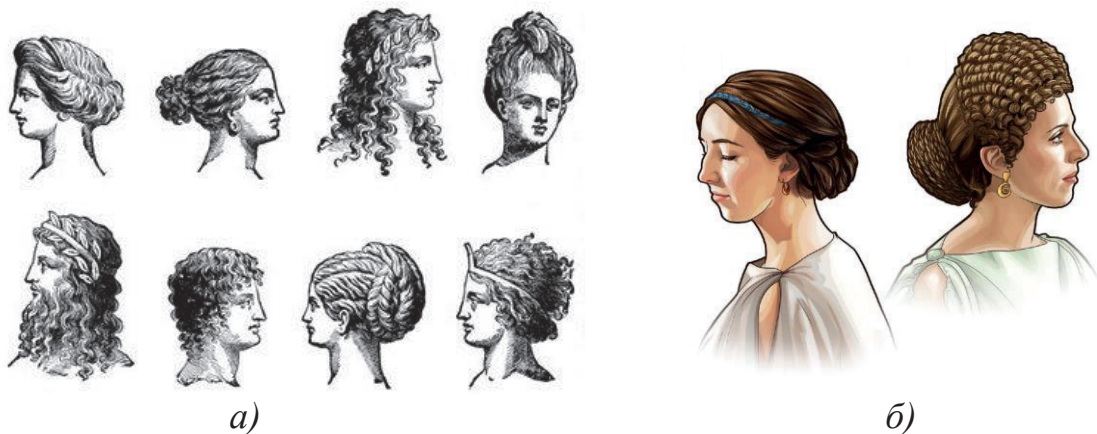

Рис. 1.2. Види зачісок: а – Стародавньої Греції; б – Стародавнього Риму

У Китаї зачіска розглядалася як елемент конфуціанської філософії порядку та гармонії. Жінки створювали складні архітектурні конструкції, використовуючи для декорування дерев'яні шпильки та перли (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Види зачісок Стародавнього Китаю

В Японії періоду Едо зародилося унікальне мистецтво укладки волосся – ніхонгамі (*nihongami*), яке вимагало неабиякої майстерності, часу та застосування спеціальних фіксуючих засобів (рис. 1.4) [20].

Рис. 1.4. Традиційні зачіски в Японії

В Індії існувало особливе шанування довгого чорного волосся. Його традиційно змащували кокосовою або кунжутною олією. Догляд за волоссям мав глибокий ритуальний характер і часто асоціювався з обрядами очищення (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Традиційні зачіски в Індії

У Середньовічній Європі інтерес до складних зачісок дещо згас під впливом християнських ідеалів скромності та благочестя. Проте з настанням Ренесансу спостерігається відродження уваги до естетики людського тіла та зовнішнього вигляду.

XVII–XVIII століття вважаються «золотою ерою» перукарства, особливо у Франції. У цей період домінували високі, пишні зачіски та пудровані перуки, які щедро прикрашалися квітами, пір'ям, коштовностями та іншими декоративними елементами (рис. 1.6). Перукарі користувалися великою повагою при королівських дворах, зокрема при дворі Людовика XIV, де їхня майстерність була вкрай затребувана [35].

Рис. 1.6. Жіночі зачіски у Франції XVII–XVIII ст.

В українській культурі волосся завжди мало особливе, сакральне значення. Це особливо стосувалося дівочого волосся: довгі коси символізували чистоту, молодість та цнотливість (рис. 1.7). Для догляду за волоссям використовувалася «натуральна косметика» – природні засоби, такі як відвари з кропиви, ромашки, дубової кори, а також мед та яйця [35].

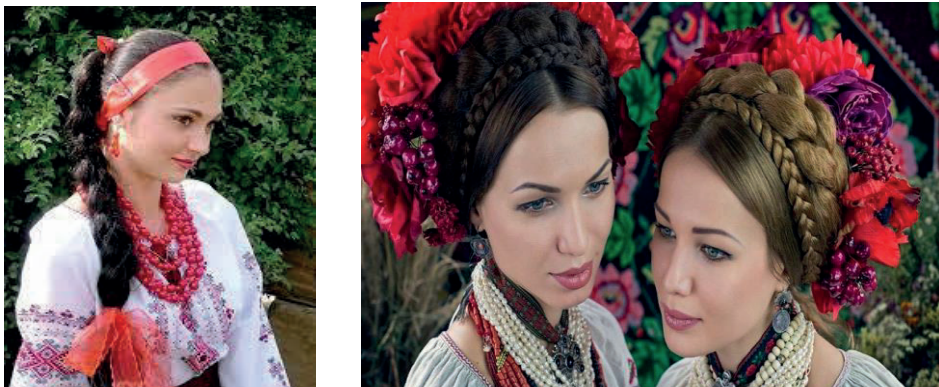

Рис. 1.7. Традиційні українські жіночі зачіски

Етнограф В. Скуратівський зазначає, що в народній свідомості існувало стійке переконання: «яка коса – така й краса». Втрата коси сприймалася як втрата дівочої честі, що супроводжувалося загальним осудом та ганьбою, а дівчину могли назвати покриткою або строгою [25]. Існував також спеціальний обряд розплітання коси, який символізував прощання з дівочтвом та перехід до нового соціального статусу (заміжжя). Дівоча коса сприймалася не просто як прикраса, а як глибокий символ внутрішньої сутності, моральної чистоти та родинної честі.

Традиційно українські дівчата заплітали одну косу, яку прикрашали різноманітними елементами: стрічками, живими квітами або вишитими вставками. Вони дбайливо доглядали за волоссям, використовуючи для оздоблення запашні трави та цілюще зілля. Ця традиція зберігається й донині, адже жінки часто прикрашають зачіски польовими квітами, особливо під час весільних обрядів.

Після одруження соціальний статус жінки змінювався, і вона вже не мала права з'являтися на людях із непокритим волоссям. Відтепер її голову прикрашала хустка або очіпок, що було публічним свідченням її нового сімейного стану.

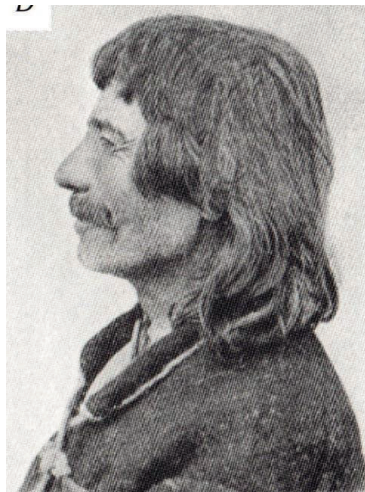
XIX століття стало епохою значних соціальних змін, прогресу та стрімкої зміни модних тенденцій, які проявлялися не лише в одязі, але й у зачісках. Зачіска в цей період була більше, ніж просто елементом зовнішнього вигляду – вона перетворилася на символ класи, культурної приналежності й навіть ідеології. Через зачіску можна було «прочитати» суспільну роль жінки, її матеріальний достаток або її прагнення відповідати модному ідеалу [35].

Зачіски XIX століття були особливою формою невербальної комунікації. Вони дозволяли людям виражати себе, демонструвати приналежність до певної соціальної верстви, своє захоплення мистецтвом чи бажання новизни (рис. 1.8). Кожна епоха залишає свій відбиток у моді на зачіски, і стиль XIX століття є своєрідною чарівною хронікою часу, яку ми можемо сьогодні вивчати та відтворювати з особливим інтересом [33].

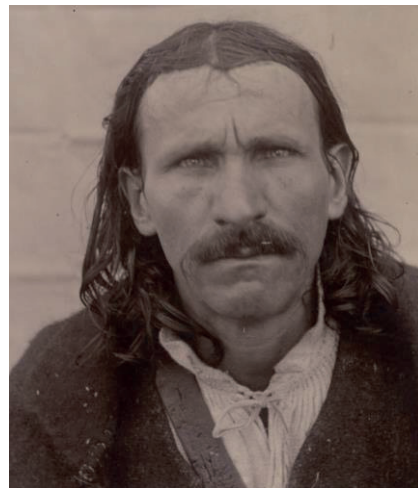

Рис. 1.8. Види жіночих зачісок, поширених у XIX ст.

Цікаві регіональні особливості чоловічих зачісок були зафіксовані етнографом Ф. Вовком у 1905 році в селі Плав'є. Серед бойків існувала унікальна традиція: чоловіки носили волосся такої ж довжини, як і жінки, підстригаючи його лише біля очей (рис. 1.9, а). До початку XX століття вони навіть заплітали коси, що було характерною рисою цього краю. Натомість на Гуцульщині чоловіки віддавали перевагу волоссю з проділом посередині, що також стало впізнаваною ознакою їхньої локальної культури (рис. 1.9, б) [2].

а)

б)

Рис. 1.9. Види чоловічих зачісок: а – Бойківського регіону; б – Гуцульщини

На межі XIX–XX століть зріс інтерес до гігієни та практичності в догляді за волоссям, що призвело до появи перших спеціалізованих перукарських шкіл, модних журналів, а також перших хімічних засобів для фарбування та фіксації зачісок.

У США 1920-ті роки відзначилися популярністю коротких стрижок у стилі «боб», які стали яскравим символом емансипації та нової свободи жінок. Натомість 1960-ті роки пройшли під знаком об'єму, пишних начосів та інтенсивного використання лаку для волосся. Період 1980–1990-х років приніс із собою епатажні кольори, асиметричні форми та значний вплив поп-культури на зачіски (рис. 1.10) [33].

Рис. 1.10. Види жіночих зачісок, поширених у XX ст.: а – стиль «боб»; б – зачіска із пишним начосом; в – зачіска, притаманна поп-культурі

Загалом, XX століття стало часом демократизації стилю. Від класичних хвиль у стилі Марлен Дітріх до радикальних панк-зачісок – перукарське мистецтво перетворилося на форму соціального маніфесту та інструмент вираження життєвої позиції.

У XXI столітті глобалізація та інтернаціоналізація стилів дозволяють вільно поєднувати елементи з різних культур, формуючи універсальні світові тенденції. Однією з домінуючих тенденцій останніх років є повернення до природності. Легкі хвилі, текстуроване волосся, натуральний колір – усе це створює образ невимушеності та щирості. У моду також увійшли недбалі пучки, низькі хвости та розпущене волосся, яке виглядає так, ніби його зовсім не укладали [29].

Ще одним важливим сучасним напрямом є гендерна нейтральність. У зачісках зникає суворий поділ на «чоловічі» та «жіночі» фасони: дівчата сміливо обирають короткі стрижки типу піксі (рис. 1.11, а) або андеркат (рис.

1.11, б), а хлопці, навпаки, віддають перевагу довгому розпущеному волоссю (рис. 1.11, в) чи складним укладкам. Свобода вибору та самовираження – ключові тренди сучасної моди [29].

а)

б)

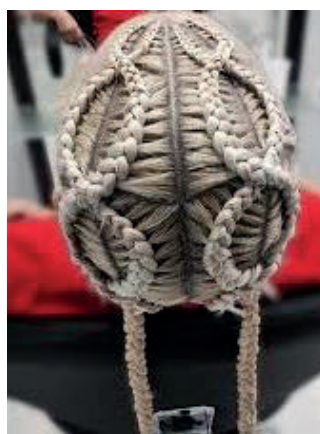
в)

Рис. 1.11. Гендерна нейтральність у зачісках: а – стрижка типу «піксі»; б – стрижка типу «андеркат»; в – чоловіча зачіска з довгим волоссям

Крім того, зростає популярність етнічних та альтернативних зачісок, таких як дреди, афрокоси, брейди (різноманітні плетіння) та локи (рис. 1.12). Ці стилі мають глибоке культурне коріння, але сьогодні вони сприймаються як актуальний та яскравий елемент сучасного образу. Наприклад, дреди зараз – це не лише символ протесту чи приналежності до певної субкультури, а модний тренд, що дозволяє підкреслити індивідуальність та нестандартне мислення (рис. 1.12, а). Брейди, доповнені кольоровими вставками або прикрасами, додають образу екзотичності та оригінальності (рис. 1.12, б) [29].

а)

б)

в)

Рис. 1.12. Види сучасних альтернативних зачісок: а – дреди; б – брейди; в – локи

Ще одним помітним трендом є яскраві кольорові фарбування: рожеві, блакитні, фіолетові та інші відтінки дедалі частіше зустрічаються у повсякденному житті. Одночасно з цим популярності набувають складні техніки фарбування, як-от омбре, балаяж та аїртач, які створюють м'які, природні переходи кольору та візуально додають зачісці об'єму (рис. 1.13) [29].

Рис. 1.13. Види сучасних кольорових фарбувань волосся

Отже, сучасні зачіски — це втілення індивідуальності, комфорту та креативності. Вони відображають загальне прагнення людей до свободи вибору, самовираження та внутрішньої гармонії. Волосся більше не диктує стиль; воно слугує природним продовженням особистості людини. Світ моди, включно з перукарським мистецтвом, перебуває у постійному русі та змінах. Сучасні тенденції у зачісках віддзеркалюють не лише зовнішні вподобання, а й внутрішній стан суспільства. Сьогодні зачіска — це не просто елемент стилю, а потужна форма самовираження, маніфест індивідуальності та свободи [35].

Індустрія краси пропонує безліч інноваційних підходів до догляду за волоссям, що ще більше підкреслює його значення. Здоров'я волосся та шкіри голови стає окремим трендом, що відображає загальну тенденцію до усвідомленого споживання та турботи про себе. Це зміцнює ідею про те, що доглянуте волосся не лише додає впевненості, але й позитивно впливає на загальний психологічний стан людини. Таким чином, волосся залишається однією з найважливіших складових нашої особистості та взаємодії з оточуючим світом.

1.2. Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду з питань дослідження виховних можливостей перукарського мистецтва

Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду свідчить про значний інтерес наукової спільноти до вивчення багатограних виховних можливостей перукарського мистецтва. Ці дослідження охоплюють різні аспекти – від історико-культурних до психолого-педагогічних.

У контексті дослідження виховних можливостей перукарського мистецтва можна виділити кілька ключових напрямів наукових досліджень [6; 13; 23]:

1. Культурологічний та історичний напрям, що передбачає зосередженість досліджень на вивченні символіки волосся та зачісок у різних культурах та історичних епохах (наприклад, у Давньому Єгипті, Стародавній Греції, українській традиційній культурі). Тут аналізується роль зачіски як індикатора соціального статусу, віку, статі та етнічної приналежності, а також її сакральне значення.

2. Психологічний напрям – спрямований на вивчення впливу перукарського мистецтва на внутрішній світ людини, що включає аналіз того, як зміна зачіски або догляд за волоссям впливає на самооцінку, самосприйняття та формування ідентичності. Також вивчаються соціально-емоційні аспекти взаємодії між перукарем та клієнтом.

3. Педагогічний напрям, що основну увагу приділяє методикам викладання перукарської справи в закладах освіти. Дослідники працюють над розробкою ефективних педагогічних умов, форм та методів для розвитку креативності, естетичного смаку, професійної компетентності та творчого потенціалу майбутніх фахівців.

4. Соціологічний напрям, в контексті якого дослідження розглядають зачіску як засіб невербальної комунікації та соціальної диференціації. Аналізується, як вибір стилю волосся відображає приналежність до певної соціальної групи, субкультури, класу, а також як мода на зачіски відображає ширші соціальні зміни та ідеології у суспільстві.

5. Мистецтвознавчий та естетичний напрям – зумовлює вивчення

перукарства як виду мистецтва, що поєднує художні принципи, композицію, кольористику та дизайн. Дослідники аналізують естетичну цінність зачісок, їхню роль у формуванні візуальної культури та сучасні тренди в індустрії краси.

Проаналізуємо вклад українських та зарубіжних учених у дослідження перукарського мистецтва та його значення для розвитку та утвердження особистості. Так, відомий український етнограф та антрополог Ф. Вовк [2] вивчав регіональні особливості традиційних чоловічих зачісок серед бойків та гуцулів, фіксуючи унікальні стилі (наприклад, чоловіки з довгим волоссям або косами), що мали важливе етнічне та соціальне значення. Ще один знайомий український етнограф, який займався вивченням народних звичаїв та обрядів – В. Скуратівський [25]. Його праці містять згадки про сакральне значення дівочої коси в українській культурі, символіку чистоти, честі та обряди, пов'язані з волоссям, наприклад, обряд розплітання коси перед весіллям.

Багато сучасних дисертаційних робіт і наукових статей у сфері загальної педагогіки та професійної освіти досліджують методики викладання перукарської справи, розвиток креативності майбутніх фахівців, формування їхнього естетичного смаку та професійної компетентності. У наукових працях аналізуються різні аспекти впливу процесу навчання перукарській справі на творчий та особистісний розвиток здобувачів освіти.

Зокрема О. Коваленко у своїй дисертаційній роботі «Формування естетичного смаку майбутніх фахівців перукарського мистецтва у процесі фахової підготовки» [12] розкриває педагогічні умови, форми та методи формування естетичного смаку майбутніх перукарів; обґрунтовує критерії та рівні сформованості естетичного смаку. Дослідниця доводить, що ефективність цього процесу значно зростає за умови впровадження спеціально розробленої методики, яка поєднує теоретичну підготовку з практичними заняттями, майстер-класами та аналізом творчих робіт. Вона наголошує на важливості інтеграції знань з історії мистецтва, стилістики, кольористики та психології для цілісного естетичного виховання майбутніх фахівців. Кінцевою метою

дослідження було не лише навчити технічним навичкам, а й сформувати в учнів здатність до креативного мислення та індивідуального підходу до кожного клієнта.

Дисертаційна робота Н. Шиян [34] присвячена розробці та експериментальній перевірці методики розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців через залучення до перукарського мистецтва, а також визначенню педагогічних умов, які сприяють цьому процесу. Авторка обґрунтовує, що використання комплексу спеціально розроблених завдань, інтерактивних методів навчання та залучення елементів проєктної діяльності значно підвищує рівень креативності здобувачів освіти. У результаті дослідження було підтверджено ефективність запропонованої методики, яка сприяє не лише формуванню професійних навичок, але й стимулює творче мислення та естетичне сприйняття майбутніх перукарів.

О. Грищенко у своїй науковій роботі [7] обґрунтовує особливості використання інноваційних технологій у процесі навчання перукарської справи, зокрема таких як мультимедійні презентації, інтерактивні навчальні програми, використання віртуальної реальності та онлайн-платформи для демонстрації сучасних технік стрижок і фарбування. Авторка доводить, що впровадження цих технологій сприяє інтенсифікації освітнього процесу, підвищенню мотивації здобувачів освіти та формуванню у них готовності до професійної діяльності в умовах сучасного ринку праці, який постійно змінюється.

Важливими є дослідження зарубіжних учених. Зокрема відомий британський соціолог Е. Гіденс (*Anthony Giddens*) [4] у своїх працях про сучасне суспільство та ідентичність торкається теми тіла, моди та зовнішності як засобу самовираження і конструювання ідентичності в умовах процесу глобалізації. Ці ідеї застосовні до ролі зачіски в сучасному світі. Науковці Дж. Ентвістел (*Joanne Entwistle*) та Е. Вілсон (*Elizabeth Wilson*) [38] досліджують історію моди та культури тіла. Дослідники аналізують, як мода, одяг та зачіски відображають соціальні зміни, гендерні ролі та культурні цінності в різні історичні періоди.

Американська перукарка та незалежна дослідниця Дж. Стівенс (*Janet*

Stephens) [42] займається вивченням та експериментальною реконструкцією давньоримських та давньогрецьких зачісок. Вона досліджує, як саме створювалися складні, багатoelementні зачіски, зображені на скульптурах та монетах Стародавнього Риму та Греції. Дослідниця відтворює зачіски, використовуючи автентичні інструменти, такі як кістяні та дерев'яні голки, шпильки та стрічки, щоб зрозуміти практичність і довговічність цих укладок. Вона спростувала поширену думку, що для фіксації складних римських зачісок використовувалися виключно невидимі шпильки або що вони були перуками. Замість цього вона довела, що зачіски трималися за рахунок складного плетіння та використання ниток або стрічок.

Дослідниця з Королівського коледжу мистецтв (м. Лондон) – Д. Лі (*Dana Lee*) [41] вивчає матеріальну культуру волосся, жіночу суб'єктивність та роль перукарства в різних суспільствах, використовуючи постколоніальний аналіз та теорії втіленого досвіду. Вона досліджує, як корейські жінки інноваційно зберігали свою традиційну зачіску «*daenggi-meori*» (довга коса з червоною стрічкою) або переходили на західну стрижку «боб» у період японського колоніального правління (1910–1945 рр.). Дослідниця використовує зачіски та моду як аналітичну призму для вивчення жіночої суб'єктивності та дієвості в умовах суворо контрольованого суспільства та модернізації.

Своєю чергою викладач Вестмінстерського університету (*University of Westminster*) в Лондоні О. Коксал (*Ozlem Koksall*) [40] вивчає культурне значення волосся (його присутність та відсутність) у сучасній візуальній культурі, досліджуючи його використання у фотографії, кіно та інсталяціях. Вона розглядає волосся як потужний соціальний та політичний маркер, який формується культурними практиками. У своїх дослідженнях О. Коксал аналізує, як волосся використовується для вираження ідентичності, расової та етнічної приналежності, опору, покарання, релігійних переконань та політичних поглядів. Вона стверджує, що волосся є ключовим елементом у конструюванні тіла та ідентичності, а також досліджує такі теми, як секуляризм, деколоніальність та вуалювання (носіння хіджабу) у контексті

расової та гендерної дискримінації.

А. Джіліус (*Anna Gilius*) та Дж. Хендрі (*Gillian Hendry*) займаються дослідженням впливу перукарства на самооцінку чоловіків та жінок, вивчаючи, як зміна зачіски або догляд за волоссям впливає на внутрішній стан та сприйняття себе. У своїй ключовій праці «*Hair as a representation of the self: an exploration of the psychological and social significance of hair*» [39] вони дійшли висновку, що волосся є потужним засобом невербальної комунікації та відіграє важливу роль у формуванні ідентичності та самосприйняття. Дослідження показало, що вдала зачіска або позитивний досвід відвідування салону може значно підвищити впевненість у собі та покращити загальний психологічний стан людини. Вони також розглядали волосся як невербальний комунікатор, який передає оточуючим інформацію про особистість, соціальний статус та стиль життя людини.

Багато соціологів та психологів розглядають зачіску як засіб невербальної комунікації та формування ідентичності, що дозволяє людині транслювати свою приналежність до певної соціальної групи, культури чи субкультури. Зокрема, французький соціолог П. Бурдьє (*Pierre Bourdieu*) у своїй науковій роботі [37] аналізує вибір зачіски та зовнішнього вигляду через призму своєї теорії габітусу (*habitus*) – системи стійких диспозицій (схем мислення, сприйняття та дії), які формуються під впливом соціального середовища та класової приналежності. Він стверджує, що естетичні вподобання, включаючи стиль волосся, є не випадковими, а глибоко вкоріненими в соціальному походженні та класовій приналежності людини. Отже, зачіска виступає як важливий індикатор соціальної ієрархії та засобом демонстрації «хорошого смаку», який відрізняє одну соціальну верству від іншої.

Таким чином, можливості перукарського мистецтва як засобу естетичного та творчого розвитку особистості вивчають фахівці різних галузей – від етнографів, що фіксують традиції, до соціологів, які аналізують сучасні тренди та їхній вплив на особистість.

1.3. Перукарське мистецтво як засіб естетичного та творчого розвитку особистості

Перукарське мистецтво – це не просто набір технічних навичок із догляду за волоссям. Це комплексна діяльність, що поєднує ремесло, естетику, психологію та комунікацію. Воно відіграє важливу роль у формуванні гармонійної особистості, сприяючи її естетичному та творчому розвитку [20].

Естетичний розвиток – це невід’ємна складова всебічного формування особистості, яка передбачає виховання здатності сприймати, цінувати та творити прекрасне в житті та мистецтві [12]. У контексті перукарського мистецтва цей процес набуває особливого значення, оскільки він поєднує теоретичні знання з практичними навичками створення краси.

Естетичний розвиток через перукарство, стверджує О. Коваленко, починається з формування смаку та розуміння краси. Майбутній або практикуючий перукар вчиться бачити пропорції обличчя, аналізувати текстуру волосся, відчувати кольори та гармонійно поєднувати їх. Це постійний процес вивчення модних тенденцій, історичних стилів та культурних особливостей [12]. При цьому розвиток естетичного сприйняття відбувається на кількох рівнях [12; 23]:

1. Сприйняття краси. Сприйняття краси є базовим елементом естетичного розвитку, і в контексті перукарського мистецтва воно набуває особливої глибини та специфіки. Людина вчиться бачити красу в деталях, формах, лініях та кольорах. Це виражається в умінні помічати найтонші нюанси – переходи кольору, акуратність зрізу, природний блиск волосся, філігранність плетіння. Розвивається просторове мислення, що дозволяє аналізувати об’єм та силует зачіски, візуально «приміряти» різні форми та визначати, яка з них буде найбільш гармонійною стосовно індивідуальних рис клієнта [12].

Крім того, перукарство вчить розуміти естетичну виразність ліній – як прямі чи хвилясті лінії можуть коригувати риси обличчя або додавати образу динаміки. Робота з фарбуванням виховує тонке відчуття кольору, вміння гармонійно поєднувати відтінки з тоном шкіри та очей [12]. Таким чином,

сприйняття краси переростає з інтуїтивного відчуття в усвідомлений аналіз, що дозволяє не лише цінувати існуюче, але й активно творити красу.

2. Формування смаку. Формування смаку передбачає не просто слідування сліпій моді, а вміння критично оцінювати тренди та адаптувати їх до конкретної людини, її способу життя, характеру та внутрішнього світу. Це вміння відрізняти справжню естетику від кітч, обирати рішення, які підкреслюють індивідуальність, а не маскують її.

Перукар, розвиваючи свій смак, вчиться бачити зачіску як частину цілісного образу, що включає одяг, макіяж, аксесуари та навіть поведінку клієнта. Він вчиться передбачати, як той чи інший елемент вплине на загальне враження. Формування смаку ґрунтується на знанні класичних канонів краси, але водночас вимагає гнучкості та відкритості до нового, до експериментів та індивідуальних рішень [23].

3. Втілення ідеалу. Це кульмінація естетичного розвитку в перукарському мистецтві, момент, коли абстрактне уявлення про красу перетворюється на реальну, відчутну форму. На цьому етапі майстер виступає в ролі творця, який, спираючись на свій смак, знання та технічні навички, матеріалізує задуманий образ. Майстер поєднує розуміння пропорцій, кольористики, текстури волосся, модних тенденцій та індивідуальних особливостей клієнта в єдине ціле. Високий рівень володіння інструментами та техніками стрижки, фарбування, укладки дозволяє точно реалізувати задумане, перетворюючи ескіз або ідею на досконалий результат [23].

Втілення ідеалу неможливе без зворотного зв'язку з клієнтом. Уміння слухати, розуміти його побажання та коригувати образ відповідно до його очікувань є ключовим для досягнення бажаного результату. Іноді в процесі роботи виникає потреба в імпровізації, що також є проявом творчого мислення та естетичного смаку.

Таким чином, кінцевий результат – це не просто зачіска, а втілення ідеалу краси, що приносить задоволення, підвищує самооцінку клієнта та зміцнює впевненість майстра у власних силах. Це завершальний акорд усього процесу

естетичного розвитку через перукарське мистецтво.

Творчий розвиток є невід’ємною частиною перукарської діяльності. Кожна зачіска – це своєрідний міні-проект, що вимагає креативного підходу, оригінальних рішень та вміння адаптуватися до унікальних потреб клієнта. Це постійний пошук нових форм, використання інноваційних технік та інструментів, що стимулює творчий потенціал і вчить не боятися виходити за рамки шаблонів [34].

Творчість у перукарстві зазвичай проявляється через [34]:

– *експерименти з формою*, адже створення різних стрижок, укладок, плетінь вимагають просторового мислення та візуалізації кінцевого результату. Це вміння виходить за межі простого копіювання зразка; воно полягає у здатності «бачити» об’ємну форму до того, як вона буде створена, враховувати анатомічні особливості голови та обличчя клієнта, а також текстуру та напрямок росту волосся. Майстер вчиться «ліпити» форму, керувати об’ємом, створювати динаміку або статику образу за допомогою точних зрізів та укладочних засобів;

– *колористику*, оскільки робота з кольором – це справжня хімія та мистецтво. Вміння змішувати відтінки, застосовувати складні техніки фарбування (омбре, балаяж, аїртач) для створення унікальних, гармонійних або епатажних образів виховує художні здібності та кольоровідчуття. Це вимагає глибоких знань не лише про властивості барвників та структуру волосся, але й розуміння теорії кольору: первинних, вторинних, третинних кольорів, нейтралізації небажаних відтінків, впливу освітлення на сприйняття кольору. Майстер вчиться працювати з кольоровим колом, визначати тон та підтон шкіри клієнта, щоб підібрати ідеальний відтінок, який підкреслить його індивідуальність. Цей процес є постійним експериментом, що стимулює творче мислення та вимагає точності й уваги до деталей. Кожен клієнт – це нове полотно, і завдання перукаря – створити «шедевр», який не лише відповідає модним тенденціям, але й приносить радість та впевненість [34];

– *інноваційний підхід*. Постійне оновлення знань про нові продукти,

технології та модні тренди вимагає від майстра гнучкості мислення та здатності швидко впроваджувати інновації у свою практику. Це не просто слідування моді, а активне використання новітніх досягнень індустрії краси. Майстер, який прагне до творчого розвитку, постійно вдосконалює свої навички, зокрема через навчання на майстер-класах та семінарах, вивчення нових інструментів та обладнання, опанування засобами цифрових технологій для професійної діяльності та ін.

Процес професійного самовдосконалення спрямований на отримання актуальної інформації про нові техніки стрижок (наприклад, техніки сухої стрижки, точні геометричні зрізи), фарбування (наприклад, каліфорнійське мелірування, аїртач, деміперманентне тонування) та догляду (ботокс для волосся, кератинування, нанопластика) [15]. Освоєння роботи з сучасними фенами зі сенсорами, інноваційними плойками, лазерними гребінцями відкривають нові можливості для стайлінгу та догляду [17]. Використання комп'ютерних програм для моделювання зачісок, онлайн-платформ для навчання та соціальних мереж відкривають нові горизонти для творчого розвитку та професійного зростання.

Інноваційний підхід дозволяє майстру залишатися конкурентоспроможним, пропонувати клієнтам актуальні та високоякісні послуги, а також стимулює його власний творчий потенціал, вчить не боятися експериментів та постійно вдосконалюватися;

– *імпровізацію*. Уміння імпровізувати «на ходу», адаптуючи заплановану ідею до непередбачуваних особливостей волосся клієнта або його мінливих побажань, є найвищим проявом творчої майстерності. Ця навичка вимагає не лише глибоких технічних знань, але й інтуїції, швидкої реакції та впевненості у своїх силах.

Імпровізація у перукарстві – це здатність швидко оцінити несподівану реакцію волосся на хімічну обробку, зміну текстури під час сушіння або виявлення прихованих дефектів стрижки, зробленої раніше; уміння відмовитися від первісного плану та розробити альтернативне рішення, яке

буде не менш естетичним та функціональним; збереження спокою та професіоналізму в умовах обмеженого часу або стресу, що дозволяє приймати виважені та креативні рішення [24].

Саме в такі моменти імпровізації майстер розкриває свій максимальний творчий потенціал, демонструє свою експертність та здатність долати виклики. Таким чином, перукарське мистецтво – це жива, динамічна сфера, яка постійно вимагає від фахівця розвитку всіх аспектів його особистості.

Окрім естетичних та творчих аспектів, перукарське мистецтво здійснює глибокий *психологічний вплив на особистість*. Воно є потужним засобом самореалізації особистості. Вдала зачіска може кардинально змінити сприйняття людиною самої себе, додати впевненості. Це явище ґрунтується на тому, що волосся є важливою частиною нашої ідентичності та образу «Я». Зміна зачіски часто сприймається як початок нового етапу в житті, що супроводжується внутрішнім оновленням та позитивними емоціями [7].

Цей психологічний вплив проявляється через [7]:

- відчуття доглянутості та привабливості, що безпосередньо корелює з рівнем самооцінки. Якісна стрижка або фарбування діє як миттєвий підйом настрою та впевненості;

- комунікацію та емпатію, адже робота перукаря вимагає вміння слухати, розуміти приховані бажання клієнта та його емоційний стан, що розвиває навички активного слухання, емпатії та міжособистісного спілкування;

- задоволення від результату та самореалізацію. Бачити радість і вдячність клієнта від перетворення – це потужний мотиватор, що приносить глибоке задоволення від своєї роботи, відчуття корисності та професійної реалізації;

- зняття стресу та релаксацію. Процес догляду за волоссям у салоні часто має терапевтичний ефект. Це час, присвячений собі, що дозволяє розслабитися, відволіктися від повсякденних проблем і відчувати турботу про себе.

Таким чином, перукарське мистецтво виходить за рамки простої послуги, стаючи інструментом психологічної підтримки, самопізнання та самореалізації, що робить його важливою складовою всебічного розвитку особистості.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКЛАДАННЯ ПЕРУКАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Аналіз навчальної програми з технологій (модуль «Краса та здоров'я») у контексті залучення школярів до перукарського мистецтва

Навчальна програма з технологій для 10–11 класів (рівень стандарту), затверджена Міністерством освіти і науки України, включає варіативний модуль «Краса та здоров'я», який має на меті формування в учнів знань та навичок, необхідних для догляду за зовнішністю та ведення здорового способу життя [28]. У контексті залучення школярів до перукарського мистецтва цей модуль має значний потенціал, але його реалізація стикається з певними викликами.

У частині, що стосується волосся, програма передбачає вивчення різних типів волосся, основних правил догляду, використання засобів гігієни та виконання найпростіших укладок чи плетінь. Це створює міцну теоретичну базу та сприяє формуванню базових практичних навичок, які можуть стати відправною точкою для подальшого, більш глибокого вивчення перукарського мистецтва.

У процесі засвоєння навчального модуль «Краса та здоров'я» школярі мають знати такі відомості з перукарської справи [28; 20]:

- базові поняття про стрижки, укладки, фарбування, хімічну завивку, а також прості техніки виконання зачісок (плетіння, пучки);
- правила використання електроприладів (фен, плойка, праска), хімічних речовин (фарби, засоби для завивки) та дотримання санітарних норм;
- основи композиції, кольористики, пропорцій, що застосовуються в перукарському мистецтві;
- взаємозв'язок між харчуванням, фізичною активністю, режимом сну та зовнішнім виглядом, станом волосся та шкіри;
- загальні модні тенденції у світі краси, стилю та догляду за собою.

У процесі засвоєння навчального модуля «Краса та здоров'я» у школярів мають сформуватися такі уміння з перукарської справи [28; 20]:

- визначати свій тип волосся та шкіри голови;
- правильно підбирати та використовувати засоби для миття, ополіскування та догляду за волоссям (шампуні, бальзами, маски);
- здійснювати гігієнічні процедури, зокрема миття голови;
- правильно та безпечно користуватися основними перукарськими інструментами: гребінцями різних типів, щітками, феном, плойкою, праскою для волосся;
- дотримуватися правил безпечної експлуатації електроприладів;
- виконувати прості види укладок волосся феном;
- заплітати різні види кіс (класична коса, французька коса, колосок та ін.);
- формувати базові зачіски на основі пучків, хвостів, джгутів;
- використовувати прості аксесуари для волосся (шпильки, резинки, стрічки);
- підбирати зачіску відповідно до форми обличчя та індивідуального стилю;
- дотримуватися культури зовнішнього вигляду та правил професійної етики (наприклад, при виконанні зачіски товаришу);
- організовувати та підтримувати чистоту на робочому місці;
- дотримуватися санітарно-гігієнічних вимог під час роботи.

Навчальний модуль «Краса та здоров'я» сприяє формуванню естетичного смаку, культури зовнішнього вигляду та розуміння важливості догляду за собою. Крім того, він закладає основи для розвитку творчого потенціалу учнів, адже виконання навіть найпростіших зачісок вимагає креативного підходу, просторового мислення та вміння поєднувати кольори і форми.

Модуль також має значний психологічний вплив, підвищуючи самооцінку школярів через відчуття доглянутості та привабливості. Він виховує відповідальність за власне здоров'я та зовнішній вигляд, а також розвиває комунікативні навички під час взаємодії з однолітками при виконанні спільних

завдань або консультуванні. Таким чином, вивчення модуля «Краса та здоров'я» виходить за рамки простих гігієнічних процедур і стає важливим інструментом всебічного розвитку особистості школяра.

Незважаючи на значний освітній та вихований потенціал, існують певні обмеження, які ускладнюють повноцінне залучення школярів до перукарського мистецтва в рамках цього модуля, зокрема:

1. Обмежена кількість годин. На вивчення всього модуля відводиться недостатньо часу (кількість годин залежить від вибору школи), що не дозволяє глибоко зануритися в усі аспекти перукарської справи.

2. Матеріально-технічна база. Шкільні кабінети технологій часто не обладнані необхідним професійним устаткуванням, інструментами та матеріалами для практичних занять з перукарства.

3. Кваліфікація вчителів. Вчителі технологій не завжди мають спеціальну перукарську освіту (чи курси), що ускладнює якісне викладання практичних аспектів перукарської справи.

4. Безпека та нормативні обмеження. Виконання певних перукарських процедур (наприклад, фарбування, хімічна завивка) вимагає дотримання суворих норм безпеки, що складно забезпечити в умовах загальноосвітньої школи.

Підвищення ефективності залучення старшокласників до перукарської справи можливе за таких умов:

1) співпраця з професійними закладами освіти. Організація екскурсій до перукарських салонів, запрошення майстрів на майстер-класи, співпраця з професійно-технічними училищами відкривають перед школярами нові можливості для глибшого занурення у світ перукарського мистецтва та професійної орієнтації;

2) модернізація матеріальної бази. Залучення спонсорських коштів або грантів для придбання необхідного обладнання, інструментів та якісних витратних матеріалів є вкрай важливим для забезпечення ефективності практичних занять. Це також включає оновлення меблів, встановлення дзеркал,

професійного освітлення та забезпечення відповідних санітарно-гігієнічних умов, що імітують реальну робочу атмосферу перукарського салону. Достатнє та сучасне оснащення кабінетів технологій дозволить учням працювати з актуальними засобами та техніками, що значно підвищить їхню мотивацію, рівень практичної підготовки та готовність до подальшої професійної діяльності;

3) підвищення кваліфікації вчителів. Організація спеціалізованих курсів та тренінгів для вчителів технологій, а також стажування на базі провідних салонів краси або професійно-технічних навчальних закладів, є ключовим аспектом успішної реалізації навчального модуля «Краса та здоров'я». Це дозволить педагогам не лише оновити свої теоретичні знання, але й опанувати новітні техніки та тренди перукарського мистецтва, що постійно змінюються. Крім того, важливою є співпраця з професійними асоціаціями та залучення вчителів до участі у фахових конкурсах і семінарах, що забезпечить постійний професійний розвиток педагогів, дозволить їм передавати учням актуальний та практично орієнтований досвід, а також підвищить якість викладання перукарської справи в школі.

Таким чином, модуль «Краса та здоров'я» є важливою основою для залучення школярів до перукарського мистецтва, але для повноцінної реалізації його потенціалу необхідне вирішення існуючих організаційних та матеріально-технічних проблем.

2.2. Методи та засоби навчання учнів основам перукарського мистецтва на уроках технологій

Навчання основам перукарського мистецтва в рамках шкільного курсу технологій, зокрема модуля «Краса та здоров'я», має на меті не лише надання базових знань та навичок, але й розвиток естетичного смаку, креативності та

професійної орієнтації учнів. Ефективність цього процесу значною мірою залежить від правильно обраних методів та засобів навчання.

Метод навчання – це спосіб упорядкованої взаємодії між вчителем та учнями, спрямований на досягнення визначених освітніх цілей (засвоєння знань, формування вмінь, навичок, розвиток особистісних якостей) [19]. Іншими словами, метод навчання – це система послідовних дій педагога та учнів, що забезпечує організацію пізнавальної діяльності, передачу та сприйняття навчальної інформації, а також контроль за її засвоєнням [26].

Методи навчання класифікуються за різними ознаками й обираються вчителем залежно від теми уроку, віку учнів, матеріально-технічного забезпечення та інших факторів.

Для забезпечення якісної підготовки школярів доцільно поєднувати різноманітні методи навчання, зокрема:

1. Пояснювально-ілюстративні – способи організації навчальної діяльності, за яких вчитель передає учням готову інформацію за допомогою словесних засобів та наочності, а учні сприймають, усвідомлюють та запам'ятовують її [14]. Це один із найпоширеніших методів навчання, який ґрунтується на пасивному сприйнятті інформації учнями, хоча й передбачає їхню увагу та розумову активність для осмислення матеріалу [31].

За допомогою пояснювально-ілюстративних методів вчитель викладає матеріал у систематизованому, логічно завершеному вигляді. Словесна інформація обов'язково доповнюється ілюстраціями (плакати, схеми, таблиці, презентації, відео, демонстрації), що полегшує її сприйняття та запам'ятовування. При цьому активність учнів здебільшого пізнавальна – вони слухають, дивляться, аналізують, осмислюють та запам'ятовують інформацію, але не шукають її самостійно. Такі методи дозволяють за короткий час передати значний обсяг теоретичних відомостей.

У процесі трудової підготовки школярів пояснювально-ілюстративні методи використовуються на початковому етапі навчання, зокрема для ознайомлення учнів із теоретичними основами перукарської справи. Серед

таких методів навчання розрізняють [31]:

– *пояснення та розповіді* – використовуються для викладення теоретичних відомостей, наприклад щодо гігієни, типів волосся, історії зачіски, правил безпеки та ін.

– *демонстрації* – демонстрування виконання певних прийомів (миття голови, плетіння коси, укладка феном) з детальним поясненням кожного кроку. Цей метод є надзвичайно ефективним, оскільки забезпечує достатній ступінь наочності, що є ключовим для формування практичних навичок у перукарській справі.

2. Репродуктивні методи (практичні роботи) – це способи організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, які передбачають відтворення (репродукцію) та застосування знань і навичок за відомим зразком, алгоритмом, інструкцією або правилом [31]. Суть цих методів полягає у тому, що вчитель подає інформацію в готовому вигляді, а завдання учнів – запам'ятати її, зрозуміти та вміти застосувати в типових, стандартних ситуаціях.

До репродуктивних методів належить виконання учнями тренувальних вправ або виконання практичних робіт за зразком. Учні виконують багаторазові вправи: миття голови, розчісування, плетіння кіс різних видів, виконання простих укладок феном. Спочатку робота може проводитися на манекенах або тренувальних пасмах. При цьому важливим є поступове ускладнення завдань, наприклад, від простих кіс до складніших плетінь; від базової укладки до використання плойки чи праски тощо. Після того, як базові навички засвоєні, переходять до роботи з реальними моделями – однокласниками, що додає елемент відповідальності, адже робота з живою людиною вимагає більшої точності, уваги до деталей та комунікативних навичок.

3. Частково-пошукові (евристичні) – це способи організації пізнавальної діяльності учнів, під час яких вони залучаються до самостійного або часткового вирішення пізнавальної проблеми під керівництвом учителя [14]. Сутність цих методів полягає у тому, що вчитель не подає знання у готовому вигляді, а створює проблемну ситуацію і спонукає учнів до активного пошуку шляхів її

вирішення. Учні не відкривають нові знання повністю самостійно, а виконують лише частину пошукової роботи або проходять окремі етапи дослідження [14].

На уроках технологій частково-пошукові (евристичні) методи заохочують учнів до самостійного пошуку інформації, експериментування з різними засобами та інструментами. Учні вчаться самостійно знаходити, аналізувати та систематизувати інформацію з різних джерел (підручники, фахові журнали, блоги стилістів), що розвиває навички самоосвіти. До частково-пошукових (евристичних) методів належать [14]:

- *розв'язування проблемних завдань*. Наприклад, підібрати зачіску, яка візуально скоригує форму обличчя клієнта, або розробити алгоритм догляду за пошкодженим волоссям;

- *самостійна робота з літературою та інтернет-джерелами*. Пошук інформації про нові тренди, технології, засоби.

4. Метод проєктів – це педагогічна технологія (або метод), яка передбачає виконання учнями самостійного, дослідницького, творчого або практичного завдання (проєкту) з метою вирішення певної проблеми та досягнення конкретного результату [8].

Метод проєктів може передбачати виконання учнями довгострокових творчих завдань, наприклад, розробка колекції зачісок для певної події або створення повного образу (зачіска + макіяж), що сприяє розвитку дослідницьких навичок та вмінню працювати в команді. Крім того, цей метод дозволяє учням проявити свою індивідуальність, креативність та відповідальність.

Проєктна діяльність в рамках вивчення основ перукарського мистецтва включає такі традиційні етапи: збір інформації, розробка ескізів, практична реалізація проєкту, презентація та оцінка результатів проєкту. Проєкти можуть інтегрувати знання з інших шкільних предметів, таких як мистецтво, історія, біологія, інформатика. Учні вчаться ефективно представляти свої ідеї, обґрунтовувати свій вибір та захищати свої проєкти перед аудиторією. Виконання проєктних робіт дозволяє учням створити своє перше портфоліо,

яке може стати в пригоді під час вступу до професійних навчальних закладів або працевлаштування.

5. Інтерактивні методи – це способи організації навчальної діяльності, які передбачають активну, постійну та багатосторонню взаємодію всіх учасників освітнього процесу (вчителя та учнів, учнів між собою) [9].

На відміну від пасивних та активних методів навчання, інтерактивні методи ґрунтуються на діалозі, співпраці, спільному пошуку рішень та обміні інформацією. Учні не лише слухають або виконують завдання індивідуально, а й активно спілкуються, обговорюють, сперечаються. Відтак учні є активними суб'єктами навчання, а не пасивними слухачами [10].

Багато інтерактивних методів передбачає роботу учнів у малих групах, що розвиває навички командної взаємодії, лідерства та відповідальності. Учні вчаться аналізувати інформацію, висловлювати власну думку, аргументувати її та сприймати обґрунтовану критику.

У процесі вивчення основ перукарської майстерності на уроках технологій інтерактивні методи навчання можуть передбачати:

– *майстер-класи* – запрошення професіоналів для демонстрації складних технік;

– *рольові ігри*, в ході яких учні по черзі виступають у ролі майстра та клієнта;

– *взаємонавчання* – учні навчають один одного простим навичкам (наприклад, плетінню коси).

Крім методів навчальної взаємодії на уроці важливе значення мають засоби навчання.

Засоби навчання – це сукупність матеріальних та ідеальних об'єктів (предметів, інструментів, інформаційних ресурсів), які використовуються вчителем та учнями для ефективного досягнення освітніх цілей, полегшення процесу навчання та засвоєння знань, умінь і навичок [14].

Засоби навчання забезпечують візуальне, слухове або тактильне сприйняття інформації, що робить навчання більш зрозумілим та доступним.

Вони застосовуються у поєднанні з певними методами навчання (наприклад, плакати використовуються при пояснювально-ілюстративному методі, інструменти – при практичних роботах) [10].

Правильно підібрані засоби навчання підвищують ефективність освітнього процесу, економлять час та сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу. Засоби навчання мають бути безпечними, доступними та ефективними для використання в умовах загальноосвітньої школи.

У процесі вивчення основ перукарської майстерності на уроках технологій використовуються такі засоби навчання:

1) *наочні засоби*: плакати, схеми будови волосся, класифікація типів волосся, приклади зачісок, каталоги модних тенденцій, карти фарб та ін.;

2) *технічні засоби навчання*: ноутбуки, проєктори, екрани, інтерактивні дошки, комп'ютерні програми для моделювання зачісок, онлайн-платформи для перегляду майстер-класів;

3) *інструменти та обладнання*:

– базові інструменти: гребінці різних типів, щітки, шпильки, резинки, затискачі та ін.;

– електроприлади: фени з різними режимами, плойки, праски тощо;

– спеціалізовані інструменти: тренувальні голови (манекени), волосяні пасма для плетіння та укладок;

– витратні матеріали та косметика: шампуні, бальзами, засоби для укладки (муси, лаки, гелі), прості засоби для декорування зачісок (стрічки, квіти);

4) *дидактичні матеріали*: інформаційні картки, інструкційні картки для виконання вправ, тести для контролю знань.

Раціональне поєднання означених методів та засобів навчання дозволить зробити уроки технологій цікавими, практично орієнтованими та ефективними, залучаючи школярів до захопливого світу перукарського мистецтва, що сприятиме їхньому всебічному розвитку.

2.3. Методичні рекомендації щодо навчання школярів основам перукарського мистецтва

Навчання школярів основам перукарського мистецтва в рамках освітньої програми з технологій (зокрема, модуля «Краса та здоров'я») [28] вимагає від учителя не лише знань предмета, але й володіння ефективними методиками викладання. Наведені у цьому параграфі магістерської роботи рекомендації спрямовані на оптимізацію освітнього процесу, забезпечення його безпечності та максимальної ефективності.

Планування та організація освітнього процесу має розпочинатися із чіткого визначення цілей навчання [14]. Відтак перед початком вивчення модуля «Краса та здоров'я» необхідно визначити, які конкретні знання, вміння та навички мають опанувати учні (наприклад, вміти заплітати 3 види кіс, безпечно користуватися феном тощо). При цьому навчальний матеріал доцільно розбити на логічні блоки (наприклад, гігієна волосся, інструменти, прості зачіски, безпека праці) та дотримуватися послідовності його викладання.

Перший урок з перукарської майстерності необхідно присвятити вивченню теми *«Історія зачіски та модні тренди»*, в ході якого ознайомити школярів з еволюцією зачіски від стародавніх часів до сучасності (Давній Єгипет, Греція, Рим, Середньовіччя, Ренесанс, XX-XXI ст.). Крім того, вчителеві необхідно розкрити вплив культури, політики та технологій на моду зачісок, а також здійснити комплексний аналіз сучасних світових трендів [20].

Введення цієї теми має супроводжуватися конкретними практичними прикладами та ілюстраціями для наочності та кращого засвоєння матеріалу. Наприклад, розповідаючи про особливості зачісок Стародавнього Єгипту, доцільно демонструвати зображення із характерними перуками-каре з чорного волосся та пояснити учням, що довжина та складність перуки визначали соціальний статус людини. Розкриваючи стиль зачісок у Стародавній Греції та Римі, необхідно звернути увагу учнів на зображення грецьких скульптур із зачісками у вигляді пучків, прикрашених стрічками (апостильб) або римських бюстів із високими, багатошаровими укладками (орнатрикс) [20].

Характеризуючи епоху Середньовіччя та Ренесансу, доцільно використовувати ілюстрації із середньовічних манускриптів, де волосся часто приховане під головними уборами, та картини з високими лобами, тонкими косами та складними плетіннями волосся.

Ознайомлення учнів з особливостями зачісок XX–XXI століття найкраще здійснювати з використанням відеороликів, фотографій, журналів мод, що демонструють еволюцію від коротких стрижок «боб» 1920-х до сучасних трендів (натуральність, афрокоси, яскраве фарбування) [29].

Використання таких наочних прикладів та практичних завдань дозволить не лише зацікавити школярів темою перукарського мистецтва, а й розвинути їхній естетичний смак, розуміння культурного контексту та творче мислення з самого першого уроку.

Вивчення навчальної теми *«Теоретичні основи перукарської справи та гігієна волосся»* передбачає ознайомлення учнів з будовою шкіри голови та волосся (типи волосся: нормальне, сухе, жирне, комбіноване), правилами особистої гігієни та гігієни робочого місця, видами засобів для догляду за волоссям (шампуні, бальзами, маски, кондиціонери) та їх призначенням.

Під час розповіді про будову волосся вчитель демонструє плакат або слайд із зображенням поперечного зрізу волосини (кутикула, кортекс, медула) та проектує відеоролик про функції сальних залоз шкіри голови, що допомагає учням краще уявити і засвоїти навчальний матеріал [20].

Доцільним є проведення міні-досліджень на уроці. Для прикладу, учні отримують завдання визначити свій тип волосся та шкіри голови, користуючись різними методами (наприклад, використовуючи серветку для визначення жирності шкіри). Потім вони самостійно шукають інформацію про засоби догляду, які підходять для їхнього типу, та обґрунтовують свій вибір перед класом.

Практична робота учнів може полягати у виборі засобів догляду за волоссям. Учні аналізують етикетки різних шампунів, бальзамів та масок, вивчаючи їхній склад та призначення, і сортують їх за типами волосся, для яких

вони рекомендовані.

Важливо обговорити з учнями переваги та недоліки використання натуральних засобів для догляду за волоссям (відвари трав, олії, яйця), порівняно з промисловою косметикою. У процесі такого обговорення учні висловлюють свої думки, спираючись на наявний практичний досвід знайдену інформацію.

Вивчення теми *«Перукарські інструменти та матеріали»* орієнтована на ознайомлення старшокласників з класифікацією перукарських інструментів (гребінці, щітки, ножиці, затискачі), видами електроприладів (фени, плойки, праски) та правилами їх експлуатації, а також з витратними матеріалами (шпильки, резинки, лаки, муси, гелі) та правилами догляду за інструментами (дезінфекція, зберігання) [28].

Вчитель демонструє кожен вид інструменту (різні гребінці, ножиці, плойки) та розповідає про їх призначення, супроводжуючи пояснення плакатами із зображенням класифікації інструментів або відеороликом про сучасне перукарське обладнання. При цьому може бути організована практична робота учнів, у процесі якої вони відпрацьовують правильне положення рук при триманні ножиць, гребінця, фена, розчісуючи манекен або тренувальні пасма.

Учням доцільно дати завдання на визначення призначення різних перукарських інструментів (наприклад, «Для чого потрібна ця кругла щітка з отворами?» тощо) та обґрунтувати свою відповідь, спираючись на знайдену інформацію або логічні міркування.

Доцільним є проведення ділової гри «Магазин перукарських інструментів», в ході якої учні в ролі «продавців» презентують характеристики та переваги певного інструменту, а «покупці» обирають найбільш підходящий для себе варіант.

Тема *«Прості зачіски та укладки»* містить навчальні відомості про техніки виконання простих зачісок (плетіння різних видів кіс: класична, французька, колосок; пучки, хвости, джгути), основи укладки волосся феном (на браш, за

допомогою скелетної щітки), розкриває естетичні засади вибору зачіски (відповідність типу обличчя, події, стилю одягу) [28].

Вчитель покроково демонструє виконання кожної зачіски чи укладки, використовуючи манекен або модель. Детально пояснюється кожен рух, вибір інструменту та засобу фіксації. Учні багаторазово відпрацьовують показані прийоми спочатку на манекенах, а потім, за умови дотримання правил безпеки, можуть працювати один з одним, що дозволяє довести їхні навички до певного рівня автоматизму.

Під час вибору зачіски вчитель можна використати частково-пошуковий (евристичний) метод: учні отримують завдання підібрати 2-3 варіанти зачісок для певної форми обличчя (наприклад, круглого чи квадратного) та обґрунтувати свій вибір, спираючись на естетичні принципи та знайдену інформацію. Крім того, учні можуть залучатися до розробки навчальних проєктів. Наприклад, проєкт «Образ для випускного вечора» може включати вибір зачіски, макіяжу та одягу, з подальшою презентацією та оцінюванням робіт.

Тема *«Основи дизайну та стилю»* передбачає ознайомлення учнів з елементами композиції зачіски (симетрія, асиметрія, ритм, контраст), основами кольористики (вплив кольору волосся на образ, поєднання кольорів), історією зачіски та сучасними модними трендами. Крім того, школярі засвоюють уміння створення цілісного образу (зачіска + макіяж + одяг) [28].

Під час пояснення елементів композиції вчитель використовує плакати, фотографії зачісок та приклади з журналів мод, демонструючи, як різні елементи впливають на загальне сприйняття образу. Також застосовуються відеоматеріали про історію зачіски. Учні отримують завдання проаналізувати сучасні модні тренди в зачісках та макіяжі, знайти приклади симетричних та асиметричних зачісок, різних колірних рішень та обґрунтувати свій вибір, спираючись на естетичні принципи.

Метод проєктів – ключовий для цієї теми. Учні об'єднуються в малі групи або працюють індивідуально над проєктом «Створення цілісного образу для

певної події (наприклад, випускного вечора, тематичної вечірки)». Проект включає розробку концепції, ескізи зачіски, макіяжу та одягу, вибір аксесуарів, а також презентацію готового образу (на моделі або манекені).

Доцільною на уроці є організація дискусії на тему «Вплив кольору волосся на імідж людини», що дозволяє учням не тільки висловити власні думки та вподобання, але й розвиває їхнє критичне мислення, вміння аргументувати свою позицію, спираючись на естетичні принципи та приклади з життя. В ході дискусії вчитель може використовувати такі прийоми [6]:

- метод «Займи позицію». Учні обирають одну з позицій (наприклад, «колір волосся кардинально змінює імідж» або «імідж залежить від багатьох факторів, а колір волосся – лише один з них») та обґрунтовують свій вибір;

- аналіз прикладів. Розглядаються конкретні фотографії відомих людей або однолітків із різними кольорами волосся, аналізується, як зміна кольору вплинула на їхнє сприйняття;

- мозковий штурм. Генеруються ідеї про те, які асоціації викликають певні кольори волосся (наприклад, світлий – ніжність, темний – загадковість, яскравий – креативність тощо).

Така дискусія стимулює активну пізнавальну діяльність, залучає емоційну сферу учнів та допомагає їм краще зрозуміти соціальний та психологічний аспекти перукарського мистецтва, що є важливим для всебічного розвитку особистості.

На уроках важливо застосовувати комп'ютерні програм для моделювання зачісок та макіяжу, що дозволяє учням експериментувати з різними варіантами образу віртуально, до його практичної реалізації.

На кожному уроці вчитель має наголошувати учням на необхідності дотримання техніки безпеки при роботі з електроприладами, гострими інструментами та хімічними речовинами. Це не просто формальна вимога, а важливий аспект навчання, який забезпечує збереження здоров'я як учнів, так і вчителя, а також формує відповідальне ставлення до роботи. Для цього на початку кожного практичного заняття вчитель повинен акцентувати увагу на

ключових правилах безпеки, що стосуються теми уроку (наприклад, правила використання фена, якщо планується укладка). Важливим є використання плакатів, інструкцій та знаків безпеки на видному місці в кабінеті технологій, що слугують постійним візуальним нагадуванням про необхідність обережності.

Вчитель має постійно контролювати дії учнів, виправляти помилки в триманні інструментів, переконуватися, що електроприлади використовуються правильно та вимкнені після роботи. Розгляд можливих небезпечних ситуацій та їх наслідків (наприклад, що станеться, якщо ножиці впадуть на підлогу, або вода потрапить на фен) стимулює учнів до свідомого дотримання правил безпеки праці.

Таким чином, поступово, через систематичне повторення та контроль, дотримання правил безпеки має стати звичкою учнів, що є важливою складовою їхньої професійної культури та особистісної зрілості.

Крім того, вчителеві необхідно враховувати вікові особливості, інтереси та початковий рівень підготовки учнів. Індивідуалізація навчання є ключем до успішного залучення школярів до перукарського мистецтва та їхнього всебічного розвитку. Це означає, що вчитель має забезпечувати [27]:

1) варіативність початкових завдань, тобто пропонувати учням завдання різного рівня складності – від простих плетінь для початківців до складніших укладок чи проєктів для більш підготовлених або зацікавлених учнів;

2) гнучкість змісту навчального матеріалу, що дасть змогу учням обирати цікаві теми для поглибленого вивчення (наприклад, про історію зачіски, сучасні тренди, основи макіяжу тощо), які відповідають їхнім інтересам;

3) використання ігрових елементів на уроці. Ігрові методи навчання (рольові ігри, конкурси тощо) допоможуть зробити навчальний процес більш захопливим та менш формальним.

Врахування цих особливостей дозволить зробити освітній процес максимально ефективним, цікавим та орієнтованим на потреби кожного учня, сприяючи його особистісному зростанню та формуванню стійкого інтересу до перукарського мистецтва.

2.4. Поширений план-конспект комбінованого уроку на тему «Перукарські інструменти та матеріали»

Тема уроку: Перукарські інструменти та матеріали.

Мета уроку:

– *навчальна:* ознайомити учнів з класифікацією, призначенням та правилами безпечної експлуатації перукарських інструментів, електроприладів та витратних матеріалів; сформувати початкові вміння правильного тримання інструментів та організації робочого місця;

– *розвивальна:* розвивати просторове мислення, увагу, акуратність, естетичний смак, вміння аналізувати інформацію та працювати з інструкціями;

– *виховна:* виховувати відповідальне ставлення до правил безпеки праці, повагу до праці перукаря, дисципліну та культуру спілкування.

Очікувані результати:

– учні знатимуть класифікацію перукарських інструментів та матеріалів, правила їх безпечної експлуатації та гігієнічного догляду;

– учні вмітимуть розрізняти інструменти за призначенням, правильно їх тримати, організовувати робоче місце;

– учні дотримуватимуться правил безпеки під час роботи з інструментами та електроприладами.

Тип уроку: комбінований (засвоєння нових знань та формування практичних умінь).

Основні терміни та поняття: гребінець, щітка, ножиці, затискач, фен, плойка, праска, бігуді, лак, мус, гель, дезінфекція, техніка безпеки.

Міжпредметні зв'язки: біологія (будова волосся), фізика (електроприлади), хімія (склад косметичних засобів).

Матеріали та обладнання:

– *для вчителя:* набір різноманітних перукарських інструментів та електроприладів, зразки витратних матеріалів, мультимедійна презентація з класифікацією інструментів та правилами безпеки, відеоролик про роботу перукаря;

– для учнів: зошити, ручки, простий олівець, альбом для ескізів, базовий набір інструментів (гребінець, щітка), манекени або тренувальні пасма.

Хід уроку

I. Організаційний етап (2 хв)

Привітання, перевірка присутності учнів, готовності до уроку.

Акцент на емоційному настрої класу, позитивне налаштування на роботу.

II. Актуалізація опорних знань та мотивація навчальної діяльності (7 хв)

Вчитель: Доброго дня, шановні учні! Сьогодні ми продовжимо нашу подорож у світ краси та стилю. Але перш ніж перейти до нової теми, давайте згадаємо, що ми вивчали на минулих уроках. Нам потрібно переконатися, що ви готові до сприйняття нового матеріалу.

(вчитель використовує метод фронтального опитування, ставить запитання до класу):

1. Які основні типи волосся ви знаєте?

(Учні дають відповідь, наприклад: нормальне, сухе, жирне та комбіноване волосся).

2. Для чого, на вашу думку, потрібен регулярний догляд за волоссям?

(Учні дають відповідь, наприклад: щоб волосся було здоровим, блискучим, гарно виглядало, щоб не було лупи та інших проблем зі шкірою голови).

3. З яких джерел ми дізнаємося про сучасні модні зачіски та тренди в перукарському мистецтві?

(Учні дають відповідь, наприклад: з журналів мод, соціальних мереж (Instagram, TikTok), телебачення, від стилістів у салонах краси та ін.)

Вчитель: Дякую! Ви правильно помітили, що світ перукарського мистецтва дуже динамічний *(вчитель переходить до створення проблемної ситуації та мотивації).*

Вчитель: А тепер подивіться сюди *(вчитель демонструє набір різних перукарських інструментів: гребінець, ножиці, фен, плойку, шпильки).* Як ви гадаєте, чи можна створити всі ці гарні та модні зачіски, про які ми говорили,

без використання цих предметів?

(Учні відповідають: «Ні», «Звісно, ні», «Це неможливо»).

Вчитель: Правильно. Кожен майстер має свій «арсенал краси», без якого його робота була б неможливою або дуже складною. Отже, сьогодні на уроці ми з вами детально розглянемо, які саме інструменти та матеріали використовуються у перукарській справі, для чого вони потрібні, як ними правильно та, головне, безпечно користуватися *(оголошує тему уроку та переходить до наступного етапу)*.

III. Вивчення нового матеріалу (15 хв)

Зміст:

1. Ручні перукарські інструменти.
2. Електричні перукарські інструменти (електроприлади). Правила вмикання/вимикання.
3. Витратні матеріали: шпильки, резинки, лаки, муси, гелі, їх використання.
4. Гігієна та догляд: дезінфекція інструментів після використання, зберігання.

1. Ручні перукарські інструменти.

Перукарські інструменти є основним засобом праці майстра і необхідні для виконання всіх видів робіт – від миття голови до створення найскладніших зачісок. Правильний вибір інструментів, їхнє використання та догляд за ними є ключовими для якісного результату та безпеки клієнта [17].

Ручні перукарські інструменти – це основний набір інструментів, які не потребують підключення до електромережі (гребінці, щітки, ножиці, затискачі та ін.). Ці інструменти є основними для виконання більшості базових операцій, від розчісування та поділу волосся на пасма до стрижки та формування основи зачіски.

Гребінці призначені для розчісування, поділу волосся на пасма, нанесення засобів, тупірування, стрижки «на гребінці». Перукарські гребінці бувають із рідкими та частими зубцями, з хвостиком (для проділів), для тупірування, для

стрижки. Виготовляють гребінці з пластику, ебоніту, дерева, металу (рідко, для деяких видів укладок) (рис. 2.1) [17].

Рис. 2.1. Види перукарських гребінців

Щітки призначені для укладки волосся феном, масажу голови, розчісування довгого волосся. Найчастіше використовують такі види щіток: брашінг (круглі, для підкручування кінців або створення об'єму) (рис. 2.2, а), скелетні (для прикореневого об'єму та швидкого сушіння) (рис. 2.2, б), масажні (для стимуляції кровообігу шкіри голови) (рис. 2.2, в) [17].

Рис. 2.2. Види перукарських щіток

Ножиці використовують для стрижки волосся (рис. 2.3, а), філірування (проріджування) (рис. 2.3, б). Бувають прямі (для основного зрізу) та філірувальні (з зубцями, для пом'якшення контуру та проріджування) ножиці.

Виготовляють ножиці зазвичай із високоякісної нержавіючої сталі. Ножиці потребують регулярного професійного заточування. Тупі леза не ріжуть волосся, а мнуть і рвуть його, що призводить до посічених кінців.

а)

б)

Рис. 2.3. Види перукарських ножиць:

а – для стрижки волосся; б – для філірування

2. Електричні перукарські інструменти (електроприлади). Правила вмикання/вимикання.

Ці інструменти значно прискорюють процес роботи та дозволяють виконувати складніші види укладок. Вони вимагають суворого дотримання правил безпеки праці. Серед електричних перукарських інструментів виділяють [15]:

Фени – призначені для сушіння волосся, виконання укладок. Вони бувають професійні, побутові, дорожні, з різними насадками (концентратор, дифузор). Фени відрізняються за потужністю, температурними режимами, швидкістю подачі повітря (рис. 2.4).

а)

б)

Рис. 2.4. Типи фенів: а – фен-концентратор; б – фен-дифузор

Плойки (щипці для завивки) – використовуються для створення локонів, хвиль різного діаметру та форми (рис. 2.5). Вони виготовляються з різних матеріалів: кераміка, турмалін, титан (забезпечують рівномірний нагрів та захист волосся) [15]. Використання плойок вимагає обов'язкового дотримання правил безпеки та захисту волосся. Перед використанням необхідно нанести на волосся спеціальний термозахисний засіб, який мінімізує пошкодження структури волосся від високої температури.

*Рис. 2.5. Перукарські інструменти для створення локонів:
а – плойки різного діаметру; б – щипці для завивки*

Праски (випрямлячі) – призначені для випрямлення кучерявого волосся, створення гладких укладок, іноді створення локонів (рис. 2.6) [15].

Рис. 2.6. Різновиди прасок для волосся

Електричні перукарські інструменти (електроприлади) значно полегшують роботу майстра та розширюють можливості для створення різноманітних зачісок. Однак їх використання вимагає суворого дотримання правил безпеки та експлуатації, що є вкрай важливим для збереження здоров'я волосся та запобігання нещасним випадкам.

Дотримання цих простих правил мінімізує ризик ураження електричним струмом та пошкодження приладів [15; 17]:

1. Перед вмиканням переконатися, що шнур живлення та сам прилад не мають видимих пошкоджень (порізів ізоляції, тріщин на корпусі).
2. Вмикати та вимикати електроприлад, а також торкатися його корпусу можна лише сухими руками.
3. Вставляти вилку в розетку акуратно, до кінця.
4. Після завершення роботи обов'язково вимкнути прилад з розетки.
5. Ніколи не тягнути за шнур – це може пошкодити ізоляцію або місце

з'єднання шнура з корпусом.

3. Витратні матеріали: шпильки, резинки, лаки, муси, гелі, їх використання.

Ці матеріали відіграють допоміжну роль у перукарському мистецтві, але без них неможливо створити стійку, акуратну та естетично привабливу зачіску. Вони забезпечують фіксацію, форму та декор.

Шпильки та невидимки – використовуються для закріплення пучків волосся, формування пучків, равликів, фіксації елементів зачіски. Шпильки (U-подібні) використовуються для об'ємних частин, невидимки (плоскі) – для прихованого закріплення волосся. При створенні класичного пучка шпильки допомагають надійно зафіксувати сформований об'єм, а невидимки – прибрати кінчики волосся, що вибиваються [15].

Резинки – призначені для формування хвостів, плетіння кіс, створення основи для пучків. Силіконові резинки часто використовуються для тонких кіс або дитячих зачісок, щоб бути менш помітними [15].

Засоби для укладки (лаки, муси, гелі) – забезпечують бажану текстуру, форму та стійкість зачіски.

Муси та пінки наносяться на вологе волосся перед сушінням феном. Вони додають об'єм, фіксацію та захист від термічного впливу. Ідеально підходять для створення локонів або пишних укладок. Гелі використовуються для створення ефекту «мокрого волосся», гладких зачісок, фіксації окремих пучків або чубчика. Лаки застосовуються на завершальному етапі для фіксації готової зачіски [15].

4. Гігієна та догляд: дезінфекція інструментів після використання, зберігання.

Ці аспекти є фундаментальними в перукарському мистецтві, адже вони забезпечують безпеку клієнтів та майстра, запобігають поширенню інфекцій та продовжують термін служби інструментів.

Всі інструменти, що контактували зі шкірою або волоссям клієнта (гребінці, щітки, ножиці, затискачі та ін.), підлягають обов'язковій дезінфекції

після кожного використання. Цей процес зазвичай включає кілька етапів [11]:

1) очищення – видалення залишків волосся та видимого бруду (механічне очищення);

2) дезінфекція – занурення інструментів у спеціальний дезінфікуючий розчин на певний час або використання УФ-стерилізаторів (для деяких видів інструментів). Важливо використовувати сертифіковані дезінфектори згідно з інструкцією виробника;

3) промивання та сушіння. Після дезінфекції інструменти промивають чистою водою та ретельно висушують, щоб запобігти корозії (особливо металевих частин).

Зберігати інструменти слід у чистому, сухому місці, бажано в спеціальних чохлах, футлярах або на закритих візках. Ріжучі інструменти (ножиці) вимагають особливого зберігання, щоб запобігти затупленню лез та уникнути порізів. Часто їх зберігають у спеціальних пеналах або на магнітних планшетах. Електроприлади слід зберігати так, щоб уникнути перегинів шнурів живлення та падінь.

IV. Формування вмінь та навичок (Практична робота) (18 хв)

Завдання практичної роботи:

Вправа 1. «Організація робочого місця». Учні організовують своє робоче місце (дзеркало, інструменти, манекен).

Вправа 2. «Правильне тримання інструментів». Вчитель демонструє, учні повторюють (тримання гребінця, ножиць).

Вправа 3. «Розчісування та поділ волосся на зони». Учні відпрацьовують на манекенах або пасмах.

Вправа 4. «Підбір інструменту». Вчитель називає дію (наприклад, «розчесати мокре волосся»), учні мають швидко обрати правильний інструмент та показати його.

Поточний інструктаж: вчитель здійснює обхід робочих місць, контролює правильність виконання вправ та дотримання правил безпеки, надає індивідуальні консультації.

V. Закріплення вивченого матеріалу (5 хв)

Інтерактивний метод (бліц-опитування або гра «Вірю/Не вірю»).

1. Чи можна використовувати одну щітку для всіх типів волосся?
2. Чи потрібно дезінфікувати гребінець після кожного клієнта?
3. Чи можна залишати увімкнену плойку без нагляду?

Обговорення: Який інструмент виявився найскладнішим у використанні?

VI. Підведення підсумків уроку та оцінювання (2 хв)

Аналіз досягнення мети уроку.

Оцінювання роботи учнів (коментарі, виставлення оцінок за активність та практичну роботу).

Відзначення найбільш активних учнів.

VII. Домашнє завдання (1 хв)

Опрацювати конспект та відповідний параграф підручника. Підготувати невелике повідомлення або презентацію про один із сучасних електроприладів для укладки волосся (наприклад, стайлер Dyson, автоматична плойка).

Прибрати робочі місця.

2.5. Педагогічний контроль навчальних досягнень учнів з основ перукарського мистецтва (набір тестових завдань)

Педагогічний контроль є невід’ємною складовою освітнього процесу, спрямованою на виявлення рівня засвоєння учнями знань, умінь та навичок, визначених навчальною програмою [14]. У контексті вивчення основ перукарського мистецтва на уроках технологій (модуль «Краса та здоров’я») контроль набуває особливого значення, адже він охоплює як теоретичні знання, так і формування практичних умінь і навичок.

Основна мета педагогічного контролю – забезпечити об’єктивну оцінку результатів навчання та своєчасну корекцію освітнього процесу. Серед завдань педагогічного контролю виділяють [14]:

- 1) діагностику – визначення рівня підготовки учнів;
- 2) моніторинг – відстеження прогресу учнів під час вивчення окремих тем навчальної дисципліни;
- 3) оцінювання – визначення кінцевого рівня навчальних досягнень здобувачів освіти та виставлення підсумкових оцінок;
- 4) корекція – внесення змін до методів та засобів навчання на основі отриманих результатів.

В умовах навчання старшокласників перукарського мистецтва важливо поєднувати різні форми педагогічного контролю для отримання всебічної картини про навчальні досягнення учнів [14]:

1. Попередній контроль – проводиться на початку вивчення навчального модуля для діагностики базових знань школярів (наприклад, про гігієну, типи волосся). При цьому можуть використовуватися педагогічні тести або усні опитування учнів.

2. Поточний контроль – здійснюється систематично під час вивчення кожної теми. Включає усні відповіді, виконання практичних вправ, перевірку зошитів та інструкційних карток, а також роботу учнів з тестовими завданнями.

3. Тематичний контроль – проводиться після завершення вивчення логічного блоку тем (наприклад, «Перукарські інструменти та матеріали», «Прості зачіски та укладки» та ін.). Може організовуватися у формі тестування, контрольної (практичної) роботи або захисту навчального проєкту.

4. Підсумковий контроль – здійснюється наприкінці вивчення всього модуля і зазвичай проводиться у формі тестування або підсумкової контрольної (практичної) роботи.

Педагогічне тестування – це стандартизована процедура оцінювання навчальних досягнень учнів, яка має низку суттєвих особливостей, що відрізняють її від інших методів контролю (усне опитування, письмові роботи, спостереження) [16].

Тестування проводиться в однакових умовах для всіх учнів, з використанням єдиних інструкцій та критеріїв оцінювання, що забезпечує

високий ступінь об'єктивності результатів, мінімізуючи вплив суб'єктивних факторів (наприклад, настрою вчителя під час усного опитування) [18].

Тестування дозволяє швидко перевірити знання великої кількості учнів одночасно. Перевірка та аналіз результатів також займають менше часу порівняно з іншими методами контролю.

Сучасне тестування використовує різні формати завдань (з вибором однієї/декількох відповідей, на відповідність, на послідовність, відкриті завдання), що дозволяє оцінити різні рівні пізнавальної діяльності здобувачів освіти – від запам'ятовування до аналізу та синтезу навчальної інформації [18].

Результати тестування дозволяють не лише оцінити учня, але й діагностувати прогалини в його знаннях, виявити слабкі місця у навчальній програмі або методиці викладання.

Таким чином, педагогічне тестування є потужним, об'єктивним та ефективним інструментом оцінювання, який, за умови грамотної розробки та застосування, значно покращує якість освітнього процесу.

У контексті магістерської роботи розроблено комплект тестових завдань, які можна використовувати для проведення підсумкового контролю навчальних досягнень учнів з основ перукарського мистецтва. Комплект складається з 12-ти тестових завдань різної форми.

Завдання з однією правильною відповіддю

1. Який інструмент використовують для проріджування волосся та пом'якшення контуру зачіски?

- а) прямі ножиці;*
- б) філірувальні ножиці;***
- в) скелетна щітка;*
- г) плойка.*

2. Який тип волосся потребує використання низьких та середніх температур (близько 150°C) при укладанні електроприладами?

- а) жорстке та густе;*
- б) нормальне;***

в) тонке, пошкоджене або ослаблене;

г) неслухняне.

3. Який засіб для укладки наноситься на вологе волосся перед сушінням феном для додавання об'єму?

а) лак для волосся;

б) гель для волосся;

в) мус або пінка для волосся;

г) віск для волосся.

4. Який інструмент використовується для створення прикореневого об'єму та швидкого сушіння волосся?

а) брашінг (кругла щітка);

б) масажна щітка;

в) скелетна щітка;

г) гребінець із хвостиком.

5. Який із перерахованих інструментів не потребує підключення до електромережі?

а) фен; б) плойка; в) праска; **г) гребінець.**

Завдання з декількома правильними відповідями

6. Які засоби використовуються для фіксації зачіски на завершальному етапі роботи?

а) шампунь;

б) лак для волосся;

в) бальзам;

г) мус для волосся;

д) гель для волосся.

7. Які етапи включає обов'язковий процес гігієнічної обробки інструментів після використання?

а) очищення від волосся та бруду;

б) заточування інструментів;

в) дезінфекція в розчині/УФ-стерилізаторі;

г) фарбування інструментів;

д) промивання та сушіння.

Завдання з пропуском та на доповнення

8. Для захисту волосся перед використанням електроприладів (фена, плойки, праски) обов'язково потрібно нанести спеціальний **термозахисний** засіб.

9. Рівномірний нагрів та мінімальне пошкодження волосся забезпечують плойки з **керамічним** покриттям.

Завдання з розташуванням відповідей у правильній послідовності

10. Розташуйте етапи гігієнічної обробки інструментів у правильній послідовності:

а) промивання та сушіння;

б) дезінфекція;

в) очищення від волосся;

Правильна послідовність: в → б → а.

Завдання на відповідність

11. Встановіть відповідність між інструментом та його призначенням:

1. Прямі ножиці.	а) для прикореневого об'єму та швидкого сушіння;
2. Філірувальні ножиці.	б) для основного зрізу волосся;
3. Брашінг (кругла щітка).	в) для підкручування кінців або створення об'єму під час укладки феном
4. Скелетна щітка.	г) для проріджування волосся та пом'якшення контуру зачіски

Правильні відповіді: 1 – б; 2 – г; 3 – в; 4 – а.

12. Встановіть відповідність між засобом укладки та його застосуванням:

1. Мус/Пінка.	а) наноситься на завершальному етапі для фіксації готової зачіски;
2. Гель.	б) наноситься на вологе волосся перед сушінням феном для об'єму/фіксації;
3. Лак.	в) використовується для створення ефекту «мокрого волосся» або гладких зачісок.

Правильні відповіді: 1 – б; 2 – в; 3 – а.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження сформульовано такі висновки:

1. Досліджено історичний аспект розвитку перукарського мистецтва, який демонструє його еволюцію від простої гігієнічної процедури та символу соціального статусу до важливої складової сучасної культури й індустрії краси. Протягом століть зачіска відображала культурні, політичні, релігійні та технологічні зміни в суспільстві. Нині перукарське мистецтво є динамічною сферою, що постійно розвивається під впливом модних трендів, інноваційних технологій та індивідуальних потреб людини.

2. Проведено дослідження виховних можливостей перукарського мистецтва у вітчизняній та зарубіжній практиці.

У контексті дослідження виховних можливостей перукарського мистецтва можна виділити кілька ключових напрямів: культурологічний та історичний; психологічний; педагогічний; соціологічний; мистецтвознавчий та естетичний. Вітчизняний і зарубіжний досвід підтверджує, що перукарське мистецтво є не лише професійною навичкою, але й потужним інструментом виховання та гармонійного розвитку особистості.

3. Здійснено аналіз навчальної програми з технологій (модуль «Краса та здоров'я») у контексті залучення школярів до перукарського мистецтва.

Аналіз навчальної програми показав, що вона має значний потенціал для формування у старшокласників базових знань та початкових практичних навичок у галузі перукарського мистецтва. Школярі мають засвоїти такі відомості з перукарської справи: базові поняття про стрижки, укладки, фарбування, хімічну завивку, а також прості техніки виконання зачісок; правила використання електроприладів, хімічних речовин та дотримання санітарних норм; основи композиції, кольористики, пропорцій, що застосовуються у перукарському мистецтві; загальні модні тенденції у світі краси, стилю та догляду за собою. У школярів мають сформуватися такі уміння з перукарської справи: визначати свій тип волосся та шкіри голови; правильно підбирати та використовувати засоби для миття, ополіскування та догляду за

волоссям; правильно та безпечно користуватися основними перукарськими інструментами; виконувати прості види укладок волосся феном; формувати базові зачіски на основі пучків, хвостів, джгутів; підбирати зачіску відповідно до форми обличчя та індивідуального стилю.

4. Розкрито методи та засоби навчання учнів основам перукарського мистецтва на уроках технологій.

Для забезпечення якісної підготовки школярів доцільно поєднувати різноманітні методи навчання, зокрема: пояснювально-ілюстративні (пояснення та розповіді, демонстрування тощо), репродуктивні (практичні роботи), частково-пошукові (евристичні), метод проєктів, інтерактивні методи (майстер-класи, рольові ігри, взаємонавчання та ін.).

У процесі вивчення основ перукарської майстерності на уроках технологій використовуються такі засоби навчання: наочні (плакати, схеми каталоги тощо); технічні (ноутбуки, проєктори, інтерактивні дошки, комп'ютерні програми та ін.); інструменти та обладнання; дидактичні матеріали (інформаційні картки, інструкційні картки, тести та ін.).

5. Розроблено методичні рекомендації щодо навчання школярів основам перукарського мистецтва.

Акцентовано на необхідності суворого дотримання правил безпеки праці з інструментами та електроприладами на кожному уроці. Рекомендовано інтегроване використання пояснювально-ілюстративних, репродуктивних, частково-пошукових та інтерактивних методів навчання. Підкреслено необхідність формування базових практичних навичок через багаторазові вправи на манекенах та моделях. Наголошено на важливості врахування вікових особливостей та інтересів учнів. Реалізація означених методичних рекомендацій дозволить вчителям технологій підвищити якість викладання модуля «Краса та здоров'я», зацікавити учнів перукарським мистецтвом та сприятиме їхньому всебічному розвитку.

6. Розроблено поширений план-конспект комбінованого уроку на тему «Перукарські інструменти та матеріали», який допоможе вчителям ефективно

організувати освітній процес та зацікавити учнів основами перукарського мистецтва.

7. Розроблено засоби для організації педагогічного контролю навчальних досягнень школярів з основ перукарського мистецтва (комплект тестових завдань).

Результати дослідження можуть бути використані вчителями технологій для планування та проведення уроків з технологій у старших класах за навчальним модулем «Краса та здоров'я». Використання запропонованих у роботі методичних рекомендацій, плану-конспекту уроку, тестових завдань та практичних вправ дасть змогу підвищити ефективність навчання школярів основам перукарського мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батишев С.Я. Трудова підготовка школярів. Київ: Здоров'я, 2007. 240 с.
2. Вовк Ф. Антропологічні особливості Українського народу. URL: https://savchook.com/wp-content/uploads/2016/11/Vybrane-Vovk.pdf?srsId=AfmBOoptDy4KUyu5V4_HaWb6x9Ei9CMI4xil48CJH33ojTry0ZhT9bHU
3. Гетта В.Г., Гуревич Р.С., Коберник О.М., Терещук А.І. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: навч.-метод. посіб. Умань: СПД Жовтий, 2008. 212 с.
4. Гіденс Е. Соціологія. Київ: Основи, 1999. 726 с.
5. Горбатюк Н.А., Зінченко О.І., Откидач Г.І. Основи перукарської справи: підруч. Київ: Грамота, 2020. 258 с.
6. Грищенко О.О. Інноваційні технології у професійній підготовці майбутніх перукарів: навч.-метод. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: УМО НАПН України, 2014. 140 с.
7. Грищенко О.О. Формування готовності майбутніх перукарів до професійної діяльності засобами інноваційних технологій: дисертація кандидата педагогічних наук. Київ: Університет менеджменту освіти НАПН України, 2014. 199 с.
8. Дидактика технологічної освіти / А. Гедзик, О. Коберник, С. Ящук та ін. Умань: ФОП Жовтий, 2017. 240 с.
9. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібн. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
10. Дьомін А.І., Кондратюк О.П. Методи і форми організації навчання. Київ: Вища школа, 2005. 112 с.
11. Зайченко І.В. Організація виробничого навчання перукарів: навч. посіб. для проф.-техн. навч. закл. Київ: Вища школа, 2010. 194 с.
12. Коваленко О.В. Формування естетичного смаку майбутніх фахівців перукарського мистецтва у процесі фахової підготовки: дисертація кандидата педагогічних наук. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти

- дорослих НАПН України, 2009. 194 с.
- 13.Кравченко І.І. Методика професійної підготовки майбутніх перукарів в умовах коледжу: метод. рек. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 275 с.
 - 14.Кузьмінський А.І. Педагогіка: підруч. Київ: Знання-Прес, 2013. 418 с.
 - 15.Основи перукарської справи / Н.А. Горбатюк, Г.М. Стрельченко, Г.І. Чуняк та ін. 2005. 575 с.
 - 16.Палій Л.В. Тестування в навчальному процесі. *Шлях освіти*. 2001. №2. С. 36 – 37.
 - 17.Пантій В.Г. Перукарська справа: підруч. для проф.-техн. навч. закл. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Київ: Ред. журн. «Перукар», 2009. 274 с.
 - 18.Паращенко Л.І., Леонський В.Д., Леонська Г.І. Тестові технології у навчальному закладі: метод. пос. Київ: ТОВ «Майстерня книги», 2006. 217 с.
 - 19.Педагогічний словник / За ред. Ярмаченка М.Д. Київ: Педагогічна думка, 2001. 514 с.
 - 20.Перукарське мистецтво: підруч. для учнів проф.-тех. навч. закл.: У 3 кн. / За заг. ред. В.Ф. Орлова. Кн.1: Історія перукарської справи. Київ: Грамота, 2005. 351 с.
 - 21.Піддячий М.І. Підготовка старшокласників до професійної діяльності в умовах профільного навчання: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2008. 228 с.
 - 22.Практикум в навчальних майстернях / За ред. Тхоржевського Д.О. Київ: Вища школа, 2002. 397 с.
 - 23.Рябець Т.В. Теоретико-методичні засади формування естетичної культури майбутніх фахівців перукарської справи: монографія. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022. 290 с.
 - 24.Саєнко Н.А. Технологія перукарських робіт: підручник для проф.-техн. навч. закл. Київ: Вища освіта, 2007. 258 с.
 - 25.Скуратівський В. Берегиня. Київ: Рад. Письменник, 1987. 278 с.
 - 26.Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / укладач О. Є. Антонова. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана

- Франка, 2011. 104 с.
27. Терещук А.І. Технологічна підготовка учнів старшої школи: теорія і методика: монографія. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2013. 288 с.
 28. Технології. Рівень стандарту. 10–11 класи. навч. програма закл. заг. серед. освіти / А.І. Терещук, Н.І. Боринець, Д.В. Боровик та ін. Київ, 2017. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/589/58969/tehnologiyi-ostatochnij-variant-10_11_17.docx
 29. Трендові зачіски 2025 роки: на що варто звернути увагу. URL: <https://tsn.ua/lady/krasota/salon-krasoty/trendovi-zachiski-2025-roki-na-scho-var-to-zvernuti-uvagu-2729226.html>
 30. Трошина Г.І. Формування пізнавальної активності школярів. Житомир: ЖДУ ім. Івана Франка, 1998. 246 с.
 31. Тхоржевський Д.О. Методика трудового і професійного навчання та викладання загальнотехнічних дисциплін: навч. посіб. Київ: Вища школа, 1992. 334 с.
 32. Філософський енциклопедичний словник / Ред. колег. В.І. Шинкарук, Є.К. Бистрицький, М.О. Булатов та ін. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
 33. Чоловічі зачіски в традиційній культурі українців кінця XIX – початку XX ст. URL: <https://medium.com/@UIFH.official/чоловічі-зачіски-в-традиційній-культурі-українців-кінця-XIX-початку-XX-ст-aa8af2abcc04>
 34. Шиян Н.І. Розвиток творчих здібностей майбутніх перукарів у процесі фахової підготовки у професійно-технічних навчальних закладах: дисертація кандидата педагогічних наук. Кропивницький: Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», 2018. 210 с.
 35. Шмега О.В., Мельник Г.М. Шлях перукарського мистецтва крізь віки: традиції, трансформації, новітні течії. *Актуальні проблеми сучасної науки*: матеріали XII-ї міжнародної науково-практичної конференції. Дрогобич: РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2025. С. 542–545.
 36. Юрженко В.В. Методологічні підходи до визначення структури й змісту

освітньої галузі «Технологія» в основній школі: монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. 409 с.

37. Bourdieu P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste* (R. Nice, Trans.). Routledge & Kegan Paul. URL: https://monoskop.org/images/e/e0/Pierre_Bourdieu_Distinction_A_Social_Critique_of_the_Judgement_of_Taste_1984.pdf
38. Entwistle, J., & Wilson, E. (Eds.). (2001). *Body Dressing: Dress, Body, Culture*. Oxford: Berg Publishers. URL: https://cuttersguide.com/pdf/19th-Century-Ladies-Tailoring/pdf/Body_Dressing_Dress_Body_Culture.pdf
39. Gilius A., & Hendry G. (2014). Hair as a representation of the self: an exploration of the psychological and social significance of hair. *Psychology of Fashion and Style*, № 1, pp. 103–115.
40. Koksai O. (2020). The Cultural Significance of Hair. *CREAM* (Centre for Research and Education in Arts and Media) URL: <https://wedareyou.tourismthailand.org/index.jsp/fulldisplay/Y66721/HairStylingCultureAndFashion.pdf>
41. Lee D. Korean modernity in the history and memory of Gyeongseong: hairstyle transition between daenggi-meori to bobbed hair. URL: <https://www.rca.ac.uk/research-innovation/research-degrees/research-students/dana-lee/>
42. Stephens J. Intrepid Hairdressing Archaeologist. URL: <https://www.thehistoryblog.com/archives/14729>